

Delrapport 2023

Regionstyrelsen

Regionrevisorerna

2023-10-27

Diarienummer
RK 2023-0034

Regionstyrelsen

**Delrapport 2023
Regionstyrelsen**

Revisorerna i revisorsgrupp I beslutade på mötet den 27 oktober överlämna rapporten till regionstyrelsen för yttrande senast 2024-02-10.

Kjell Öhrström
ordförande
Elektroniska underskrift

Anna Peterson
samordnande administratör
Elektroniska underskrift

Sammanfattning

I denna rapport ges en lägesrapport utifrån de granskningar som genomförts hittills under året inkl. en översiktlig granskning av regionstyrelsens delårsrapport för Region Stockholm. Rapporten är en delrapportering inför den slutliga avrapporteringen och bedömningen i årsrapporten för 2023.

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat

Med anledning av framför allt inflationens tillfälliga effekt på pensionskostnaderna har regionfullmäktige för 2023 beslutat att budgetera ett negativt resultat på -3 456 mnkr med hänvisning till synnerliga skäl. Regionstyrelsen prognostiserar årets resultat för Region Stockholm till -2 013 mnkr kronor, vilket är 1 443 mnkr kronor högre än det budgeterade resultatet. Den positiva avvikelsen mot budget förklaras enligt regionstyrelsen främst av ökade skatteintäkter. Samtidigt pekar regionstyrelsen på ökade kostnader för personal med anledning av ökade lönekostnader och högre uppräkningskostnader till följd av inflationen. Prisökningar p.g.a. inflationseffekter har även ökat verksamheternas kostnader i övrigt. På regionövergripande nivå prognostiseras inflationseffekter och övriga kostnadsökningar till stor del kunna mötas med högre skatteintäkter än budgeterat.

Flertalet nämnder och bolag inom hälso- och sjukvården prognostiserar negativa resultat och avvikelser mot resultatkraven. Kollektivtrafiken prognostiserar en positiv avvikelse mot resultatkravet. Då resultatkravet är negativt innebär det ändå att kollektivtrafikens prognostiserade resultat är negativt. I delårsrapporten redogör regionstyrelsen för pågående åtgärder inom regionen för att klara årets resultatkrav och en successiv återgång till en positiv resultatnivå. Status och effekter ur ett flerårsperspektiv framgår dock inte. Revisionen konstaterar att det under flera år framåt finns behov av åtgärder både inom hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken för att ur ett mer långsiktigt perspektiv klara en ekonomi i balans.

Investeringsverksamheten prognostiseras av nämnder och bolag uppnå en total uppdragsgrad på 88 procent för 2023 medan regionstyrelsen bedömer att investeringsutfallet troligen kommer bli lägre.

Avvikelser i förhållande till budget har i huvudsak analyserats och kommenterats på ett tillfredsställande sätt i delårsrapporten. Mot bakgrund av regionens rådande läge menar dock revisionen att den ekonomiska analysen i delårsrapporten behöver ha ett längre tidsperspektiv än enbart innevarande år.

Revisionen bedömer att resultatprognoserna för flera nämnder och bolag är osäkra. Enligt regionstyrelsens prognos kommer regionens resultat vara negativt men förbättras med ca 1,4 miljarder kronor jämfört med budget, främst till följd av högre skatteintäkter än budgeterat. Revisionen bedömer regionstyrelsens prognos som rimlig.

I samband med att fullmäktige inför 2023 fastställde ett budgeterat negativt resultat åberopades synnerliga skäl med anledning av inflationens effekt på pensionsskulden. Om regionstyrelsen väljer att föreslå fullmäktige att reglering inte ska ske inom tre år på grund av synnerliga skäl behöver det framgå i årsredovisningens förvaltningsberättelse för 2023 hur det kan vara väl motiverat utifrån god ekonomisk hushållning. Detta för att kraven på synnerliga skäl ska kunna anses uppfyllda inför fullmäktiges beslut.

Revisionen konstaterar att det i delårsrapporten till stora delar saknas prognos för fullmäktiges mål och uppdrag. Det är därmed inte möjligt att bedöma om det prognostiserade resultatet är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat.

Intern styrning och kontroll

Revisionen konstaterar liksom tidigare år att regionens styrdokument anger hur nämnder, bolag och regionstyrelsen ska agera när en negativ avvikelse mot resultatkrav prognostiseras. Eftersom detta inte efterlevs bör regionstyrelsen se över eller tydliggöra regelverket och den praktiska hanteringen så att styrningen med resultatkrav beslutade av fullmäktige följs. Revisionen bedömer vidare, liksom föregående år, att regionstyrelsen behöver säkerställa att budgeten innehåller mål och indikatorer ur ett långsiktigt perspektiv som uppfyller de krav som anges i fullmäktiges policy för god ekonomisk hushållning.

Revisionen bedömer att regionstyrelsen, i samband med det fortsatta arbetet med styrningen av hälso- och sjukvården, behöver säkerställa att regionstyrelsens ansvar enligt reglementet för planering och samordning inom hälso- och sjukvårdsområdet tydligt definieras. Revisionens granskning visar i övrigt att ett omfattande arbete med översyn och utveckling av regionens verksamheter pågår utifrån de uppdrag som fullmäktige fastställt i budgeten för 2023. Det gäller bland annat översynen av regionens målstyrning och de regionövergripande styrdokumenterna samt fortsatt utveckling av investeringsstyrningen. Därtill kommer pågående uppdrag att utreda styrningen av den egenägda vårdproduktionen. Då resultat av pågående översyner och eventuella ändringar i den övergripande verksamhetsstyrningen är planerade att avrapporteras senare under hösten kommer revisionen fortsätta följa arbetet.

Revisionen bedömer slutligen, efter genomförd granskning av arbetet med regionens risk- och sårbarhetsanalys 2023, att det behövs ett utökat stöd till nämnder och bolag och en tydligare process för regionens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Räkenskaper

I granskningen har det inte kommit fram några omständigheter som ger anledning att anse att delårsrapporten för Region Stockholm inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning och god redovisningssed.

Innehållsförteckning

1. Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat – prognos per 2023-08-31	5
1.1. Ekonomi	5
1.2. Regionens verksamhet.....	11
2. Samordning, styrning och kontroll.....	14
2.1. Ekonomistyrning under 2023	14
2.2. God ekonomisk hushållning	18
2.3. Ansvar och roller i den nya politiska organisationen	20
2.4. Översyn och utveckling verksamhetsstyrning	22
2.5. Regionens process för risk- och sårbarhetsanalyser	24
2.6. Styrning och kontroll av beslutade investeringar	26
2.7. Akutsjukhusens vattenförsörjning.....	26
2.8. Uppföljning av tidigare rekommendationer	27
3. Delårsrapport 2023-08-31 för Region Stockholm	27
3.1. Delårsrapport 2023-08-31.....	27
4. Resultatenheter inom regionstyrelsen	28
4.1. Regionstyrelsen/regionledningskontoret.....	28
4.2. Regionstyrelsen/koncernfinansiering	30
5. Yttrande över Årsrapport 2022	31
Bilaga 1	Sammanställning och uppföljning av årets och tidigare års lämnade rekommendationer till styrelsen
Bilaga 2	Sammanställning och uppföljning av årets och tidigare år lämnade rekommendationer till ledningen
Bilaga 3	Yttrande över årsrapport 2022
Bilaga 4	Genomslag av granskningar av miljöprogrammet 2017-2021

Förteckning över under året lämnade PM

Följande PM har från revisionskontoret lämnats till ledningen för regionledningskontoret:

- Processen för risk- och sårbarhetsanalys

1. Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat – prognos per 2023-08-31

1.1. Ekonomi

1.1.1. Prognos för Region Stockholm 2023

Regionstyrelsen prognostiserar årets resultat för Region Stockholm till -2 013 mnkr kronor, vilket är 1 443 mnkr kronor högre än det budgeterade resultatet på -3 456 mnkr. Den positiva avvikelsen mot budget förklaras enligt regionstyrelsen främst av ökade skatteintäkter. Samtidigt pekar regionstyrelsen på ökade kostnader för personal med anledning av ökade lönekostnader och högre uppräkningskostnader. Prisökningar p.g.a. inflationseffekter har även ökat verksamheternas kostnader i övrigt. På regionövergripande nivå prognostiseras inflationseffekter och övriga obudgeterade kostnadsökningar till stor del kunna mötas med högre skatteintäkter än budgeterat och budgeterad central reserv.

Verksamhetens intäkter prognostiseras sammantaget bli 93 mnkr lägre än budget. Här kan noteras lägre *Resenärsintäkter* (218 mnkr) men också högre *Patientavgifter* (125 mnkr) respektive högre *Statsbidrag och övriga bidrag* (297 mnkr). Delårsrapporten kommenterar vidare högre intäkter från *Sålda primärtjänster* respektive *Hyses- och övriga försäljningsintäkter*, främst inom hälso- och sjukvården. Revisionen konstaterar att budgeten för olika typer av sålda tjänster och andra intäkter i verksamheterna inte fullt ut är fördelad på de olika intäktslagen vilket innebär att olika avvikelser inom verksamhetens intäkter är svåra att analysera mer detaljerat på den regionövergripande nivån.

Verksamhetens kostnader prognostiseras sammantaget bli 1 042 mnkr högre än budget. Högre kostnader mot budget prognostiseras framför allt för *Personalkostnader och inhyrd personal* (2 479 mnkr) samt *Köpt hälso- och sjukvård* (1 402 mnkr). Även *Material och läkemedel* prognostiseras ha högre kostnader än budget (591 mnkr). Dessa högre kostnader motverkas till viss del av lägre kostnader för framför allt *Köpt trafik* (350 mnkr). I övrigt finns ett antal kostnadslag med varierande påverkan på prognosen. Att den sammantagna prognosen för Verksamhetens kostnader inte avviker mer mot budget beror framför allt på att budgeten för 2023 på regionövergripande nivå innehåller en reserv för kostnadsökningar på ca 1,8 mdkr.

Skatteintäkter generella statsbidrag och utjämning prognostiseras bli 2 309 mnkr högre än budget. Det är framför allt *Skatteintäkter* som blir högre (1 271 mnkr) men även nettot från *Utjämningsystemet* blir högre (946 mnkr). *Generella statsbidrag* har också en högre prognos (91 mnkr).

Kostnaderna för **Avskrivningar** prognostiseras bli 210 mnkr lägre än budget medan **Finansnettot** innebär en positiv avvikelse mot budget på 59 mnkr.

1.1.2. Prognos för regionens verksamhetsområden

Region Stockholms verksamheter i nämnder och bolag delas i delårsrapporten in i ett antal verksamhetsområden¹. Delårsrapporten redogör för prognostiserat ekonomiskt respektive verksamhetsmässigt resultat för de större verksamhetsområdena, dvs. hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik.

¹ Hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, kultur, fastighet och service samt verksamheterna inom klimat- och regionutvecklingsnämnden respektive regionstyrelsen.

Hälsa- och sjukvård

För verksamhetsområdet hälso- och sjukvård prognostiseras i delårsrapporten ett negativt resultat på 1 874 mnkr vilket är 2 174 mnkr lägre än budgeten för året. I det prognostiserade resultatet ingår det tillskott på 2 mdkr till akutsjukhusen som fullmäktige beslutades om i mars månads avstämningsärendet² (se avsnitt 2.1.2). Högre intäkter än budgeterat finns också inom finansnettot (499 mnkr) gällande intäktsränta på likvida medel³ samt för statsbidrag (145 mnkr) och patientavgifter (125).

På kostnadssidan prognostiseras personalkostnader inklusive inhyrd personal att överstiga budget (2 613 mnkr). Även om kostnaderna för inhyrd personal minskar⁴ så är lönekostnaderna högre p.g.a. högre löneökningar än budgeterat och fler anställda än i budgeten. Ökade pensionskostnader, till följd av att inflationen påverkar avsättningarna för framtida pensionsförpliktelser, bidrar också till högre kostnader för personal. Utöver personalkostnaderna är det framför allt kostnaderna för köpt hälso- och sjukvård samt tandvård som överskrider budgeten (1 535 mnkr). Det handlar här enligt delårsrapporten om högre kostnader för köpt psykiatrisk vård, prehospital vård och äldre sjukvård samt för vårdval specialiserad rehabilitering och långvarig smärta. Övriga kostnader prognostiseras också bli högre än budget (517) framför allt gällande läkemedel och sjukvårdsmaterial.

Som framgår i tabellen nedan redovisar samtliga akutsjukhus utom S:t Eriks ögonsjukhus prognoser som avviker negativt mot resultatkraven. Sjukhusen har uppmanats att ta fram åtgärdsplaner och det finns även ett uppdrag från fullmäktige att ta fram en gemensam åtgärdsplan för akutsjukhusen (se avsnitt 2.1.2). Det framgår av delårsrapporten att sjukhusens prognoser för helåret förutsätter att åtgärder kan realiseras och ge effekt redan år 2023.

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken har för 2023 ett budgeterat negativt resultatkrav på -1 166 mnkr. För helåret prognosticeras ett resultat på -655⁵ mnkr kronor, vilket är 511 mnkr kronor högre än resultatkravet.

Resandet prognostiseras uppnå 84 procent på årsbasis i stället för budgeterade 90 procent vilket innebär att biljettintäkterna prognostiseras avvika negativt mot budget (218 mnkr). Detta uppvägs delvis av att trafiknämnden erhållit ett internt bidrag för effektiviseringsåtgärder (100 mnkr) (se avsnitt 2.1.6).

Samtidigt blir kostnader för köpt trafik gällande pendeltågs- och busstrafiken lägre än budgeterat (350 mnkr). Det handlar om lägre incitamentskostnader och viten för utebliven trafik samt lägre kostnader kopplat till prisindex i avtalen. Vidare påverkas kostnaderna av lägre avskrivningar till följd av förskjutna tidplaner för vissa investeringsprojekt och senarelagda fordonsleveranser vilket innebär lägre avskrivningskostnader för 2023 (84 mnkr).

1.1.3. Nämnders och bolags redovisning

Vid avstämning av nämnders och bolags resultat mot fullmäktiges resultatkrav ska reavinsten inte ingå i resultatet. Nedan redovisas nämnder/bolag som prognostiserar negativa avvikelser mot fullmäktiges resultatkrav.

² Fullmäktige 2023-03-20 (RS 2022-0638)

³ Det är nytt för i år att räntan tillförs nämnder och bolag varför detta inte har budgeterats hos alla vilket ger en positiv avvikelse mot budget.

⁴ Kostnaderna för inhyrd personal beräknas minska med 390 mnkr jämfört med utfallet för hela 2022.

⁵ Inklusivt reavinst på 12 mnkr är prognostiserat resultat -643 mnkr.

Nämnd/bolag	Avvikelse	Faktorer som påverkat
Karolinska universitets-sjukhuset	-644	högre hyreskostnader än budgeterat, lägre produktion och ökade kostnader p.g.a. inflation.
Hälso- och sjukvårds-nämnden	-609	utmanande ekonomiskt läge med bland annat ökade läkemedelskostnader, högre kostnader än budgeterat för äldresjukvård, ökade kostnader för prehospital vård och hjälpmedel.
Stockholms läns sjukvårdsområde	-301	högre personalkostnader än budgeterat, samt ökade kostnader p.g.a. inflation.
Södersjukhuset AB	-186	ökade personal-och bemanningskostnader samt inflation.
Danderyds sjukhus AB	-179	ökade personal-och bemanningskostnader samt ökade kostnader p.g.a. inflation.
Primärvårdsnämnden	-113	lägre intäkter än budgeterat.
Södertälje sjukhus AB	-68	ökade personal-och bemanningskostnader samt ökade kostnader p.g.a. inflation.
Ambulanssjukvården Stockholms län AB	-6	högre personalkostnader än budgeterat och ökade kostnader p.g.a. inflation.

Följande nämnder/bolag prognostiserar positiva avvikelser mot fullmäktiges resultatkrav.

Nämnd/bolag	Avvikelse	Faktorer som påverkat
Trafiknämnden ⁶	511	lägre kostnader för köpt trafik till följd av index och incitament samt lägre kapitalkostnader, ett regioninternt bidrag.
Regionstyrelsen/regionledningskontoret	143	outnyttjade projektmedel och lägre kostnader än budgeterat för projektet Vårdens informationsmiljö.
Fastighets- och service-nämnden ⁷	57	högre försäljningskostnader än budgeterat, samt lägre fastighetskostnader och lägre avskrivningar och finansnetto än budgeterat.
Tobiasregistret AB	14	högre intäkter än budgeterat.
Folktandvården i Stockholms län AB	12	ökad produktion, uppräknig av priser samt ökade ränteintäkter.
S:t Eriks ögonsjukhus AB	7	ökade ränteintäkter.
Patientnämnden	2	lägre personalkostnader än budgeterat.

Övriga nämnder/bolag prognostiserar inga avvikelser mot resultatkraven.

1.1.4. Den ekonomiska utvecklingen

Enligt regionens policy God ekonomisk hushållning ska ”God ekonomisk hushållning säkerställa en ändamålsenlig verksamhet och en effektiv hushållning med regionens skattemedel. Den ska också bibehålla värdet på regionens tillgångar och eget kapital...” Enligt policyn ska mål och indikatorer som stödjer en god ekonomisk hushållning anges i den årliga budgeten.

I fullmäktiges budget för 2023 finns inriktningsmålet⁸ God ekonomisk hushållning med två underliggande mål; Ett resultat i balans och Hållbar investeringsutveckling. Båge de underliggande målen prognostiseras uppfyllas vilket innebär att även

⁶ Exklusive reavinst på 12 mnkr.

⁷ Serviceförvaltningen prognostiserar en avvikelse på -56 mnkr medan fastighetsverksamhetens prognos är 112 mnkr (exkl. reavinst på 65 mnkr).

⁸ Angående målstyrningsmodellen, se vidare avsnitt 1.2.1 samt 2.4.3.

inriktningsmålet God ekonomisk hushållning bedöms bli uppfyllt. Målet ett resultat i balans har en indikator: *Ett positivt resultat för Region Stockholm enligt balanskravet*. Prognosen är att indikatorn kommer att uppfyllas. Detta förklaras i delårsrapporten med att fullmäktige vid fastställande av budget 2023 åberopade synnerliga skäl för att fastställa en budget med negativt balanskravsresultat. Indikatorn ska därför, enligt delårsrapporten, bedömas utifrån det negativa resultat som budgeterats för 2023. (För övriga mål i fullmäktiges budget, se avsnitt 1.2.1.)

I delårsrapporten anges att regionens soliditet uppgår till 16,8 procent⁹ vilket innebär en minskning med 0,5 procentenheter jämfört med december 2022. Hur den nuvarande nivån förhåller sig till regionens behov och vilken utveckling som kan förväntas framgår inte.

Som framgått är prognosen för Region Stockholms ett resultat som överstiger fullmäktiges budgeterade negativa resultat med ca 2 mdkr. Samtidigt är detta ett resultat som understiger balanskravet¹⁰ med -1,4 mdkr. Långsiktigt kräver detta ett arbete för att återkomma till långsiktigt hållbara resultatnivåer med ett positivt resultat enligt balanskravet.

Även om synnerliga skäl kopplat till inflationens effekt på pensionsskulden har åberopats för att budgetera ett negativt resultat för regionen 2023 finns fler riskfaktorer gällande den ekonomiska utvecklingen framöver både inom kollektivtrafiken och hälso- och sjukvården. Delårsrapporten beskriver pågående åtgärder för att nå en ekonomi i balans för hälso- och sjukvården men förväntade ekonomiska effekter ur ett flerårsperspektiv framgår inte. För kollektivtrafiken beskriver delårsrapporten inga pågående åtgärder. I trafiknämndens budgetunderlag inför 2024 föreslås flera åtgärder för att hantera det underskott som verksamheten uppvisar till följd av förändrat resande med kollektivtrafiken. Det framgår dock att det inte finns förutsättningar att klara ändrade ekonomiska mål med ett högre resultatkrav med mindre än att trafikutbudet justeras.

De långsiktiga ekonomiska förutsättningarna och utmaningarna för regionens verksamheter, kommenteras inte i delårsrapporten även om det i tertialrapporten per april indikerades att det finns betydande utmaningar för 2024 och 2025 (se avsnitt 2.1.6).

1.1.5. Balanskrav och resultatutjämnning

Enligt Rådet för kommunal redovisning¹¹ ska delårsrapporten innehålla en bedömning av balanskravsresultatet utifrån helårsprognosen. I den utredning som redovisas i Region Stockholms delårsrapport prognostiseras Region Stockholms balanskravsresultat för 2023 bli -2 092 mnkr. Ett negativt balanskravsresultat ska enligt kommunallagen¹² regleras senast efter tre år och fullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur en reglering ska ske, men undantag från regleringskravet kan åberopas om fullmäktige hänvisar till synnerliga skäl. Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning¹³ ska det av förvaltningsberättelsen framgå när och på vilket sätt det negativa balanskravsresultatet ska regleras. Om fullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska en upplysning lämnas om skälen för detta¹⁴.

⁹ Soliditeten uppgår, beaktat ansvarsförbindelser för pensioner på 22 539 mnkr kronor, enligt delårsrapporten till 2,6 procent, en minskning med 0,7 procentenheter jämfört med december 2022.

¹⁰ Enligt 11 kap. 5 § andra stycket kommunallagen ska kommuner upprätta budgeten så att intäkterna överstiger kostnaderna.

¹¹ Rekommendation R17 Delårsrapport

¹² KL 11 kap. 12 §

¹³ LKBR 11 kap. 11 §

¹⁴ RKR R15 Förvaltningsberättelse anger: "Om synnerliga skäl åberopas ska dessa skäl anges tydligt. ... Det handlar då om fall där det är mycket väl motiverat och där det grundläggande kravet i 11 kap. 1 § kommunallagen om god ekonomisk hushållning har beaktats."

Enligt lagstiftningen kan det finnas synnerliga skäl som gör att man inte behöver reglera ett underskott inom tre år¹⁵. Sveriges kommuner och regioner (SKR)¹⁶ hänvisar till att förarbetena till lagreglerna innehåller ett antal exempel på företeelser som kan vara sådana skäl:

- ”Den finansiella ställningen är så stark¹⁷ att det kan vara försvarbart att under en tid gå med ett planerat underskott.
- Omstruktureringskostnader av engångskaraktär som på sikt leder till ett effektivare resursutnyttjande och god ekonomisk hushållning.
- Andra skäl som kan försvaras med ett mycket väl motiverat resonemang om god ekonomisk hushållning.”

I Region Stockholms delårsrapport kommenteras två alternativ att hantera det negativa balanskravsresultatet om en reglering inte kan ske inom tre år. Det ena är att åberopa synnerliga skäl vilket enligt delårsrapporten förutsätter att regionen gjort en analys av vilka åtgärder som behöver genomföras och beslutas i kommande budget för att uppnå god ekonomisk hushållning. Det andra alternativet är enligt delårsrapporten att tidigare års avsättning till resultatutjämningsreserv löses upp så att det negativa balanskravsresultatet täcks upp.

Alternativet att lösa upp tidigare års avsättning till resultatutjämningsreserv kan användas om visa förutsättningar är uppfyllda. Enligt lagstiftningen¹⁸ får medel från en resultatutjämningsreserv användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. SKR anger att någon närmare precisering inte görs i lagen men att enligt förarbetena bör de närmare kriterierna beslutas på lokal nivå. Region Stockholms styrdokument Policy God ekonomisk hushållning¹⁹ anger att ”medel från RUR får disponeras under lågkonjunktur, vilket definieras som de år när den årliga förändringstakten för skatteunderlaget för riket understiger den genomsnittliga förändringstakten under de senaste tio åren”. Det framgår inte av delårsrapporten om dessa förutsättningar bedöms vara uppfyllda vid årsskiftet.

Delårsrapporten anger att slutligt ställningstagande om hanteringen av underskottet i balanskravsresultatet tas i samband med årsredovisningen 2023.

1.1.6. Kapitaltäckningsgaranti för bolag

Fullmäktige beslutade i samband med hanteringen av årsredovisningen för 2022 att utfärda kapitaltäckningsgaranti till Landstingshuset i Stockholm AB (LISAB) på maximalt en miljard kronor under 2023. Samtidigt godkändes att LISAB utfärdar kapitaltäckningsgarantier till dotterbolagen²⁰.

Fullmäktige beslutade även att utfärda kapitaltäckningsgaranti till AB Storstockholms Lokaltrafik på maximalt två miljarder kronor under 2023. Per 2023-08-31 har inga kapitaltillskott behövt tillföras bolagen.

¹⁵ 11 kap 13 § kommunallagen: ”Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl.”

¹⁶ Sveriges kommuner och regioner: RUR och God ekonomisk hushållning. 2:a upplagan, oktober 2020

¹⁷ Prop. 2003/2004:105: ”Om en finansiell analys visar att det finns ett eget kapital med realiserbara tillgångar av en omfattning som överstiger rimliga krav på finansiell handlingsberedskap, ska en minskning av kapitalet kunna ske på ett planerat sätt.”

¹⁸ K11 kap 1 och 14 §§ kommunallagen

¹⁹ Fastställt av fullmäktige 2021-11-17, RS 2021-0285

²⁰ Danderyds Sjukhus AB, Södersjukhuset AB, Södertälje Sjukhus AB, S:t Eriks Ögonsjukhus AB, Ambulanssjukvården i Storstockholm AB, MediCarrier AB, Tobiasregistret AB, Locum AB, Folk tandvården Stockholms län AB, samt Film Stockholm AB.

1.1.7. Investeringar

Nämnder och bolag prognostiserar sammantaget att årets utfall blir 16 711 mnkr, vilket motsvarar en upparbetningsgrad på 88 procent. Liksom i delårsrapporten för 2022 framgår i delårsrapporten för 2023 att regionledningskontoret bedömer ett lägre investeringsutfall än vad nämnder och bolag sammantaget prognostiserat. Enligt regionledningskontorets prognos blir utfallet snarare 80-85 procent. Skälet till den lägre prognosen är omvärldsläget med leveransproblem och material- och resursbrist.

Investeringsutfallet²¹ för kollektivtrafiken totalt prognostiseras till 13 010 mnkr, vilket motsvarar en upparbetningsgrad på 94 procent. För investeringarna inom trafikförvaltningen lämnas en prognos som överstiger helårsbudgeten med 247 mnkr. Här finns förskjutningar i olika genomföranden, framför allt Tvärbana Norr Kistagrenen, vilket ger en lägre prognos på 273 mnkr för året, och Program Bussdepåer, med 124 mnkr lägre prognos²². Anledningen till att prognosen ändå överskrider budgeten handlar till viss del om att Program Roslagsbanans utbyggnad beräknas överstiga budget med 79 mnkr 2023 (232 mnkr totalt), men framför allt om att årets prognos för Bussterminal Slussen beräknas överskrida årets budget med 695 mnkr. En särskild revision har genomförts²³. Fördyringar har identifierats och i maj beslutade fullmäktige om ytterligare finansiering på 883 mnkr. Förhandling med Stockholms stad som svarar för byggnationen pågår och efter det planeras ett slutgiltigt förslag lämnas till fullmäktige för förnyat genomförandebeslut.

För investeringar inom förvaltning utbyggd tunnelbana är prognosen att utgifterna 2023 blir lägre än budget med 1 096 miljoner kronor främst för Tunnelbana till Barkarby (564 mnkr p.g.a. hävning av entreprenadkontrakt Järfällatunneln) och Depå Nya Tunnelbanan (121 mnkr). Tunnelbana till Älvsjö beräknas överstiga årets budget med 118 miljoner kronor till följd av utökat utredningsarbete och systemhandlingar. Total prognos för tunnelbanan för hela utbyggnadsperioden överstiger enligt delårsrapporten total budget med 662 miljoner kronor vilket beror på justerade indexantaganden.

För fastighetsinvesteringar inom hälso- och sjukvården prognostiseras utfallet till 2 175 mnkr vilket motsvarar en upparbetningsgrad på 75 procent. Orsaken till den lägre prognosen är främst förseningar för påbyggnad för geriatrik vid Södertälje Sjukhus och Södersjukhusets modernisering av vårdplatser där förberedande arbeten dragit ut på tiden. Högre totalprognoser än budgeterat finns för stambyte vid Rosenlunds sjukhus (185 mnkr)²⁴ och utökad omfattning för nytt ventilationssystem vid Huddinge Sjukhus (209 mnkr)²⁵

De hälso- och sjukvårdsproducerande nämndernas och bolagens egna investeringar prognostiseras till 1 365 mnkr motsvarande en upparbetningsgrad på 76 procent. Den lägre prognosen jämfört med budget beror främst på att Karolinska Universitetssjukhuset har en lägre investeringstakt än planerat med 220 mnkr, vilket bland annat beror på högre nyttjandegrad men även resursbrist och förlängda ledtider i leveranser. Södersjukhuset AB har förseningar i några större investeringar vilket innebär att utgifter på 134 mnkr skjuts fram till kommande år. Danderyds Sjukhus AB har sänkt årets investeringsnivå med 74 mnkr för att hantera kommande avskrivningskostnader.

²¹ Liksom tidigare år finns vissa mindre differenser mellan de belopp för investeringar som redovisas i trafiknämndens delårsrapport och de belopp som redovisas i den regionövergripande delårsrapporten. Detta beror på olika form för konsolidering.

²² Totalbudget för Program Bussdepåer prognostiseras dock överstiga budget med 185 mnkr på grund av utökad omfattning avseende elbussar och tillkommande verkstadsplatser.

²³ (RS 2022-0896)

²⁴ Nytt genomförandebeslut planeras.

²⁵ Förnyat genomförandebeslut i FNS (FSN 2023-0133)

För serviceförvaltningen inom fastighets- och servicenämnden är prognosen för årets investeringar 150 mnkr, motsvarande 46 procent i upparbetningsgrad. Avvikelsen beror på senareläggning av bl.a. nätutbyte på Karolinska Universitetssjukhuset.

1.1.8. Bedömning

Revisionen ser positivt på att delårsrapporten i år innehåller en ekonomisk analys på övergripande nivå av de två stora verksamhetsområdena hälso- och sjukvård respektive kollektivtrafik. Detta möjliggör en ökad förståelse på systemnivå gällande de ekonomiska förhållandena och resultatet för dessa två verksamhetsområden. Avvikelser mot budget har, till skillnad mot tidigare år, i huvudsak analyserats och kommenterats på ett tillfredställande sätt även om revisionen i vissa fall har behövt inhämta kompletterande uppgifter.

Mot bakgrund av det osäkra läget i omvärlden bedömer revisionen resultatprognoserna för flera nämnder och bolag som osäkra. För regionen totalt bedömer revisionen att regionen kommer att uppnå av fullmäktige fastställt negativt resultatkrav, främst till följd av högre skatteintäkter än budgeterat.

Revisionen konstaterar dock att de ekonomiska utmaningarna för Region Stockholm är betydande och att läget för 2024 och 2025 försämrats jämfört med när budgeten för planperioden 2023-2025 fastställdes. Det framgår av delårsrapporten och revisionens granskning att åtgärder behöver genomföras inom hälso- och sjukvårdsområdet med ett flerårsperspektiv. Detsamma gäller kollektivtrafiken där de större positiva avvikelserna mot en negativ budget är av engångskaraktär. Revisionen bedömer därför att den ekonomiska analysen i delårsrapporten behöver ha ett längre tidsperspektiv än enbart innevarande år.

Regionstyrelsen prognostiserar att indikatorn *Ett positivt resultat för Region Stockholm enligt balanskravet*, som ingår i inriktningsmålet God ekonomisk hushållning, kommer vara uppfylld trots att både resultatet per augusti och det prognostiserade helårsresultatet är negativt. Revisionen menar att det inte är en rimlig slutsats utifrån indikatorns formulering även om fullmäktige fastställt ett negativt målvärde för indikatorn som motsvarar det budgeterade resultatet på -3 456 mnkr. Utifrån indikatorns formulering menar revisionens att resultatet behöver vara minst noll för att indikatorn ska vara uppfylld.

I samband med att fullmäktige inför 2023 fastställde ett budgeterat negativt resultat åberopades synnerliga skäl med anledning av inflationens effekt på pensionsskulden. Om regionstyrelsen väljer att föreslå fullmäktige att reglering inte ska ske inom tre år på grund av synnerliga skäl behöver det framgå i årsredovisningens förvaltningsberättelse för 2023 hur det kan vara väl motiverat utifrån god ekonomisk hushållning. Detta för att kraven på synnerliga skäl ska kunna anses uppfyllda inför fullmäktiges beslut.

1.2. Regionens verksamhet

Regionens verksamheter ska på olika sätt bidra till regionens fyra inriktningsmål med underliggande mål²⁶. Måluppfyllelse mäts på nämnd/bolagsnivå respektive regionövergripande nivå med hjälp av målsatta indikatorer.

Vissa verksamheter, som hälso- och sjukvård och trafik, följs dessutom via produktions-/konsumtionsmått. Budget för dessa mått fastställs i respektive nämnds/bolags verksamhetsplan. Vissa av måtten följs upp i regionens övergripande rapportering.

²⁶ Verksamhetsspecifika respektive nämndspecifika mål.

Utöver mål och indikatorer har fullmäktige beslutat om uppdrag till nämnder och bolag. Enligt regionledningskontorets anvisningar till nämnder och bolag ska samtliga uppdrag följas upp och rapporteras i delårsrapporteringen.

Revisionen har genomfört en översiktlig granskning av delårsrapportens redogörelse för nuläge och prognos gällande mål och uppdrag för regionens verksamheter.

1.2.1. Målstyrning

Fullmäktige har beslutat om fyra inriktningsmål; God ekonomisk hushållning, Behovsstyrd hälso- och sjukvård av god kvalitet, En hållbar regional utveckling samt God och hållbar arbetsgivare. Under dessa finns 22 verksamhetspecifika respektive nämnds-specifika mål vilka i sin tur följs upp med totalt 93 indikatorer för hela regionen. Samtliga mål och indikatorer ska enligt fullmäktiges budget följas upp i samband med årsbokslutet.

Revisionen konstaterar att nämnders och bolags prognoser för måluppfyllelse inte kommenteras i Region Stockholms delårsrapport. Av de 27 indikatorer som ska mätas i delåret redovisar delårsrapporten regionövergripande utfall och prognos utom för en indikator med hänvisning till att utfall saknades vid delårsrapporteringen²⁷. Med hänvisning till att så få indikatorer mäts i delåret lämnar regionstyrelsen ingen prognos för de fyra inriktningsmålen förutom för målet God ekonomisk hushållning (se avsnitt 1.1.4).

1.2.2. Uppdrag

Fullmäktige beslutar om uppdrag till nämnder och bolag, dels i samband med budget, dels löpande under året. Vid delårsrapporten i augusti fanns 150 uppdrag varav 102 kommer från fullmäktiges budget för 2023, 5 har beslutats under löpande verksamhetsår och 43 är kvarstående tidigare uppdrag från åren 2017 till 2022.

Revisionens granskning av nämnders och bolags återrapportering visar att 116 rapporteras vara pågående enligt plan, 3 är pågående med avvikelse, 4 ej påbörjade och 26 rapporteras vara genomförda. Ett uppdrag föreslås upphöra med hänvisning till att det ingår i löpande arbete. Även om några enskilda uppdrag kommenteras i Region Stockholms delårsrapport konstaterar revisionen att delårsrapporten inte redovisar något nuläge eller prognos gällande nämnders och bolags arbete med av fullmäktige tilldelade uppdrag²⁸. Inte heller att ett uppdrag föreslås upphöra återrapporteras till fullmäktige

Revisionen har tidigare kommenterat²⁹ att sammanfattande analys och återrapportering till fullmäktige gällande utestående uppdrag från innevarande och tidigare år bör ingå i delårsrapporteringen.

1.2.3. Verksamhetsområde hälso- och sjukvård

Nämnder/bolag inom hälso- och sjukvård berörs av samtliga inriktningsmål. När det gäller målet Behovsstyrd hälso- och sjukvård av god kvalitet finns två underliggande mål, En hälso- och sjukvård av god kvalitet och Region Stockholm bidrar till att förbättra folkhälsan för alla. Merparten av de ingående indikatorerna, 14 av 17 stycken, mäts per den sista augusti och prognos lämnas av hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden för helåret.

²⁷ Inom inriktningsmålet God och hållbar arbetsgivare mäts inga indikatorer i delåret. Ingen prognos lämnas därmed heller.

²⁸ En lista över status samtliga uppdrag finns diariefört i ärende RS 2023-0407. Sammanställningen är dock inte en del av delårsrapporten.

²⁹ Regionrevisorerna, delrapport regionstyrelsen 2022

Hälso- och sjukvårdsnämndens prognos pekar på att det är osäkert om det underliggande målet En hälso- och sjukvård av god kvalitet uppnås. De indikatorer som mäter tillgänglighet³⁰ prognosticeras i likhet med 2022 att inte nå sina målvärden.

Utöver uppföljning och prognos för målstyrningens indikatorer följer delårsrapporten upp vårdkonsumtionen. Här framgår att antalet läkarbesök och övriga besök är lägre än budget och jämfört med föregående år.

Tabell 1: vårdkonsumtion

	Utfall	Budget jan-aug 2023	Prognos 2023	Förändr. utfall mot fg år
Läkarbesök totalt antal	4 873 551	5 246 412	7 813 958	1,7%
Övriga besök totalt antal	8 424 354	8 353 003	12 990 537	8,3%
Vårdtillfällen totalt antal	205 620	208 571	311 773	3,4%

Mot bakgrund av det ekonomiska läget inom hälso- och sjukvården genomförs under året ett arbete med att minska beroendet av inhyrd personal för att i större utsträckning använda anställd personal i verksamheten (se avsnitt 1.1.2 och 2.1.2). Till följd av minskat antal inhyrd personal uppger akutsjukhusen att vårdproduktionen tillfälligt behöver minska under året. Delårsrapporten innehåller ingen analys gällande hur stor del av det lägre antalet besök jämfört med budget som beror på arbetet med att minska beroendet av inhyrd personal. Minskning av inhyrd personal utgår från att ur ett flerårsperspektiv minska regionens kostnader och tillförsäkra högre kontinuitet i vården. Som framgått ovan (se avsnitt 1.1.2) har inhyrningen hittills minskat under 2023 jämfört med 2022. Regionstyrelsens delårsrapport ger ingen bedömning eller prognos gällande vilken effekt åtgärderna förväntas ge på personalkostnaderna ur ett flerårsperspektiv.

1.2.4. Verksamhetsområde kollektivtrafik

Verksamhetsområdet kollektivtrafik berörs av målet Region Stockholm stärker ett hållbart resande så att klimatpåverkan från transporter minskar. Målet består av 11 indikatorer och 6 följs månatligen. Av dessa 6 indikatorer når 3 sina målvärden.

Indikatorn *Trygga resenärer*³¹ prognosticeras inte nå målnivån. Inom de särskilda persontransporterna förväntas dock upplevelsen av trygghet öka och nå uppsatta mål på helårsbasis. Ett nytt trafikavtal träder här i kraft med fler leverantörer av färdtjänsttaxi vilket förväntas bidra till ökad tidspassning och därmed ökad trygghet.

Inte heller indikatorn *Tusental påstigande en vanlig vardag*³² förväntas uppnå målnivån. Resandet har visserligen återhämtat sig till viss del efter pandemin men förändrade resmönster och beteenden består och resandet förefaller ha stabiliserat sig på en nivå som motsvarar ca 80 procent av normalåret 2019 års nivåer. Resandet med lokalbana har återhämtat sig i högre utsträckning än buss, tunnelbana och pendeltåg. Både

³⁰ Fem indikatorer kopplade till vård i rätt tid.

³¹ Andel resenärer som känner sig trygga i allmän kollektivtrafik på land och med pendelbåtar.

³² Genomsnittligt tusental påstigande per vardag: Ett ackumulerat medelvärde för antalet påstigande per vardag, hittills under året.

båtpendeln och skärgårdstrafiken beräknas nå uppsatta mål för 2023 gällande antal påstigande.

Kollektivtrafiken har hittills under året påverkats av störningar inom framför allt pendeltåg. Resenärernas nöjdhet når målnivån men är lägre än motsvarande period ifjol.

En följd av att resandet inte utvecklas i enlighet med fastställda mål är att biljettintäkterna avviker negativt mot budgeten (se avsnitt 1.1.2). Påverkan på biljettintäkterna avspeglar dock inte fullt ut det lägre resandet då det nu säljs delvis andra typer av biljetter.

1.2.5. Bedömning

Revisionen konstaterar att delårsrapporten lämnar prognoser för de indikatorer som mäts i delåret. Däremot finns inga prognoser för mål utom för inriktningsmålet God ekonomisk hushållning. Delårsrapporten innehåller heller ingen redovisning av status eller prognoser för fullmäktiges uppdrag till nämnder och bolag.

Revisionen konstaterar sammanfattningsvis att det i delårsrapporten till stora delar saknas prognos för fullmäktiges mål och uppdrag. Det är därmed inte möjligt att bedöma om det prognostiserade resultatet är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat.

2. Samordning, styrning och kontroll

2.1. Ekonomistyrning under 2023

2.1.1. Utgångsläge och budget 2023

Av fullmäktiges budget för 2023³³ framgår att det ekonomiska läget innebär en rad utmaningar för Region Stockholm under 2023. Budgeten lyfter fram ett antal externa faktorer som högre pensionskostnader till följd av uppräknings av pensionskulden (motsvarande 3,4 mdkr jämfört med budget 2022), uppskattad högre avgift till kommunalekonomisk utjämning med 2,5 mdkr, en minskning av riktade statsbidrag med 2,4 mdkr och den högsta inflationen sedan 1991. Därutöver anger budgeten interna faktorer som en för hög kostnadsnivå inom hälso- och sjukvården och kollektivtrafiken samtidigt som produktionen har minskat. Enligt budgeten har behovet av verksamhetsförändringar som begränsar kostnaderna varit känt sedan länge, planerade åtgärdsprogram med detta syfte fick dock pausas under pandemin. Det framgår i budgeten att flera nämnder och bolag väntades gå in i år 2023 med underliggande underskott givet de höga personalkostnaderna samt att Region Stockholm under 2023 och 2024 inte har förutsättningar att nå en ekonomi i balans i enlighet med kommunallagens krav.

Mot denna bakgrund beslutade fullmäktige fastställa ett budgeterat resultat för 2023 på -3 456 mnkr och för 2024 på -918 mnkr. För det negativa resultatet åberopades synnerliga skäl i enlighet med kommunallagens kapitel 11 § 5, med anledning av de tillfälligt högre pensionskostnaderna.

För enskilda nämnder och bolag innebar fullmäktiges budgetbeslut ett antal anpassningar utifrån rådande omständigheter. SL-koncernens resultatkrav sänktes i budgeten med anledning av de förändrade resandevolymer samt på grund av att biljettpriserna behölls oförändrade på 2022 års nivå. Givet den omställningsperiod som enligt budgeten krävs för att anpassa utbud och kostnader till ett förändrat resande fastställdes ett negativt resultatkrav på -1 202 mnkr för SL-koncernen 2023. Hur utbudet kan anpassas till de nya omständigheterna ska ses över. Verksamhetsförändringarna ska vara

³³ (RS 2022-0123)

genomförda till 2025 då resultat enligt budgeten ska vara i enlighet med ordinarie resultatkrav.

Anslagen till nämnder 2023 ökade enligt budgeten med totalt 4,5 procent jämfört med budget 2022. Uppräkningen inkluderar kompensation för kostnadsutvecklingen inom nämndernas ansvarsområden. Regionens verksamheter har enligt beslut i budgeten även till största delen kompenserats för de tillfälligt ökade pensionskostnaderna³⁴.

Enligt budgeten är det av stor vikt att Regions Stockholms nämnder och bolag effektiviserar resursanvändningen och därmed begränsar kostnadsutvecklingen under den kommande perioden. Det framgår att fastställda resultatkrav förutsätter att resultatstärkande åtgärder genomförs.

2.1.2. Utvecklingen inom hälso- och sjukvårdsområdet

Samtliga nämnder och bolag ska utifrån fullmäktiges resultatkrav och mål för verksamheterna fastställa verksamhetsplaner som sedan stäms av i ett avstämningsärende till fullmäktige. Inom hälso- och sjukvårdsområdet signalerade nämnderna och bolagen redan i samband med inrapporteringen av verksamhetsplanerna svårigheter att uppnå fastställda resultatkrav. Det framgår vidare att regionledningskontoret samtidigt genomförde en analys av akutsjukhusens ekonomiska situation. Mot denna bakgrund beslutade fullmäktige i mars månad³⁵ att tillskjuta sammanlagt 2 mdkr till akutsjukhusen för 2023³⁶. I beslutet framgår att detta finansieras genom att skatteintäkterna prognostiseras bli högre än i budgeten för 2023 vilket enligt regionstyrelsens beredning möjliggör tillskott inom ramen för prognostiserat resultat för regionen.

I avstämningsärendet uppdrog fullmäktige samtidigt till de fem akutsjukhusen och Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) att ta fram en gemensam åtgärdsplan för att dels effektivisera verksamheten och sänka kostnadsnivån, dels påskynda omställningen mot en ökad andel primärvård. Åtgärdsplanen ska inkludera en beskrivning av hur inhyrningen av personal respektive kostnaderna för administration ska minska. Parallellt med detta uppmanade regionstyrelsen nämnder och bolag med befarade avvikelser att redovisa planerade åtgärder för att säkerställa att resultatkravet under planperioden 2023-2025 nås. Det framgår att åtgärdsplanerna ska ha ett tydligt flerårsperspektiv både vad gäller genomförandet av själva åtgärderna och effekthemtagningen.

Den gemensamma åtgärdsplanen och de individuella åtgärderna skulle enligt avstämningsärendet redovisas i samband med tertialrapporteringen per april 2023.

I tertialrapporten per april prognostiserade hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden samt samtliga egenägda vårdgivare³⁷ negativa avvikelser mot budget på totalt ca 1,6 mdkr trots tillförda 2 mdkr och krav på åtgärdsplaner. Granskningen visar att akutsjukhusen tagit fram åtgärdsplaner och redovisat dessa i samband med tertialrapporten.

I samband med delårsrapporteringen prognostiserar hälso- och sjukvårdsnämnden, SLSO och Karolinska ytterligare negativa avvikelser mot resultatkrav på 219, 100 respektive 245³⁸ mnkr medan övriga nämnder och bolag endast redovisar mindre

³⁴ De flesta nämnderna samt bolagen Södersjukhuset, Danderyds sjukhus, Södertälje sjukhus, S:t Eriks ögonsjukhus och AISAB erhåller ersättning för tillfälligt högre pensionskostnader år 2023 (även i plan för 2024). Folk tandvården, Locum AB, MediCarrier AB samt fastighets- och servicenämnden har i stället fått tillfälligt sänkta resultatkrav under 2023 och 2024 för att kunna hantera högre pensionskostnader.

³⁵ Fullmäktige 2023-03-20 (RS 2022-0638)

³⁶ Tillskottet ska enligt beslutet inkluderas vid uppräknningen av nämndens anslag till planåren 2024-2025.

³⁷ Utom S:t Eriks ögonsjukhus och Folk tandvården

³⁸ Karolinskas avvikelse härrör delvis till en intern hyrestvist som avgjorts till Karolinskas nackdel.

avvikelser mot tidigare prognoser. Detta innebär en prognostiserad total avvikelse inom hälso- och sjukvårdsområdet på 2 173 mnkr.

2.1.3. Utvecklingen inom kollektivtrafiken

För kollektivtrafikens del har prognosutvecklingen varit den motsatta. I samband med tertiäl 1 rapporterades en positiv avvikelse på 181 mnkr medan prognosen i delåret är en större positiv avvikelse på 523 mnkr. Som framgått i avsnitt 1.1.2 härrör en betydande del av den positiva avvikelsen från lägre kostnader av engångskaraktär till följd av att trafik inte utförts enligt plan.

2.1.4. Regionstyrelsens löpande hantering

Som framgått ovan beslutade regionstyrelsen i avstämningsärendet i budget 2023 att uppmana akutsjukhusen att ta fram åtgärdsplaner. Revisionen konstaterar att regionens tertiälrapport per april innehåller en redogörelse för åtgärder i den gemensamma åtgärdsplanen. Tertiälrapporten innehåller dock inte någon redogörelse för eller bedömning av enskilda återrapporteringar av planerade åtgärder från nämnder och bolag med befarade avvikelser. Att flera nämnder och bolag trots ekonomiskt tillskott och åtgärdsplaner ändå prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkraven för 2023 kommenteras inte heller.

I delårsrapporten beskrivs att arbetet med fullmäktiges uppdrag gällande den gemensamma åtgärdsplanen för akutsjukhusen och SLSO har bedrivits i fyra gemensamma områden: kapacitetsplanering, minskad inhyrning, omställning till primärvård samt minskad administration. Olika åtgärder beskrivs, vilka effekter arbetet kommer ge på sikt framgår dock inte.

I samband med delårsrapporteringen har regionledningskontoret begärt in information från nämnder och styrelser gällande status och prognos för respektive nämnds/styrelses åtgärdsplan. Det framgår av granskningen att mallen för rapporteringen haft ett flerårsperspektiv men att det inte har varit obligatoriskt att fylla i effekter mer än för 2023. I delårsrapporten för regionen kommenteras det pågående arbetet med åtgärdsplanerna och den uppskattade effekten för helåret uppges för 2023 uppgå till 1 098 mnkr varav 31 procent har uppnåtts i delåret. Effekten härrör enligt rapporten från arbetet med att minska inhyrningen av personal. Av nämnders och bolags redovisningar framgår att den prognostiserade effekten är medräknad i lämnade resultatprognoser för helåret. Någon beräknad effekt för 2024 och 2025 anges inte.

Delårsrapporten innehåller ingen redovisning eller bedömning av de enskilda åtgärdsplanerna på enskilda objekt. I rapporten anges att regionledningskontoret uppmanar samtliga nämnder och bolag som prognostiserar negativa budgetavvikelser att vidta åtgärder för en ekonomi i balans och att återrapportera dessa i årsrapporten.

2.1.5. Regionens regelverk för hantering av negativa avvikelser mot resultatkrav

Regionens styrdokument Policy för God ekonomisk hushållning samt Riktlinjer Ekonomistyrning behandlar regionstyrelsens samt nämnders/styrelsers ansvar för en tydlig och transparent hantering när nämnder/bolag prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkrav. Enligt riktlinjen ska en prognostiserad avvikelse rapporteras i samband med bokslutsrapportering till respektive nämnd/bolagsstyrelse som kan välja att antingen avslå eller godkänna avvikelsen. Om nämnden/styrelsen väljer att avslå avvikelsen ska åtgärder vidtas så att det fastställda resultatkravet uppnås. Om nämnden/styrelsen istället väljer att godkänna avvikelsen ska avvikelsen rapporteras till regionstyrelsen för godkännande. Regionstyrelsen i sin tur kan välja att godkänna eller inte godkänna avvikelsen. I principiellt viktiga fall ska regionstyrelsen föra ärendet vidare för

godkännande i regionfullmäktige som också kan besluta att inte godkänna den prognostiserade avvikelsen.

Som framgått ovan prognostiserade flera nämnder och styrelser redan i tertialrapporteringen per april en negativ avvikelse mot resultatkravet. Revisionen konstaterar att för flertalet av dessa har nämnden/styrelsen enbart godkänt den framtagna tertialrapporten utan att tydligt avslå eller godkänna prognostiserad avvikelse. Avvikelsen har inte heller hänskjutits till regionstyrelsen för godkännande med undantag för fastighets- och servicenämnden som i samband med tertialrapporten per april, likt 2022, hemställt till regionstyrelsen att godkänna en negativ prognos avseende serviceförvaltningens verksamhet. Liksom föregående år har hemställan från fastighets- och servicenämnden inte behandlats av regionstyrelsen. För Karolinska Universitetssjukhuset framgår det av nämndens protokoll från mötet i september att nämnden beslutat att anmäla den negativa prognosen för helårsresultatet till regionstyrelsen för godkännande.

2.1.6. Planperioden 2023-2025

Bidrag till åtgärder

I budget för Region Stockholm 2023 beslutade regionfullmäktige att avsätta 150 mnkr kronor till åtgärder för god ekonomisk hushållning att fördelas av regionstyrelsen till nämnder och bolag efter ansökan. Åtgärderna ska bedrivas i projektform, effekterna av dem beskrivas och systematiskt följas upp för att synliggöra effekterna.

Nämnder och bolag har lämnat in ett betydande antal ansökningar under våren. Regionstyrelsen beslutade om fördelning först i slutet av augusti då 21 av 140 ansökningarna beviljades. Förväntad samlad effekthemtagning av dessa 21 ansökningar bedöms till 455 mnkr kronor senast till december 2025. Trafiknämnden erhöll merparten av medlen för fyra olika projekt på totalt 100 mnkr med en beräknad angiven effekthemtagning för tre av projekten på ca 290 mnkr senast 2025. För det fjärde projektet anges enbart en mindre deffekt 2023. Därutöver har bland annat Karolinska universitetssjukhuset erhållit ca 30 mnkr med en beräknad effekthemtagning på ca 65 mnkr senast 2025.

Det framgår inte av beslutet eller av delårsrapporten hur dessa projekt förhåller sig till övrigt arbete inom ramen för pågående åtgärdsplaner.

Prognoser för 2024 och 2025

I en bilaga till tertialrapporten per april redogör regionstyrelsen för de ekonomiska utmaningarna inför arbetet med budget 2024. Rapporten pekar på betydande utmaningar för verksamhetsåren 2024 och 2025 där förutsättningarna försämrats jämfört med utgångspunkten i budget 2023 för dessa år. Rapporten beskriver utifrån scenarier hur intäkter och kostnader kan komma att utvecklas i perspektivet 2024-2033 samt mer i detalj 2023-2026. Rapporten pekar på behov av åtgärder som krävs för en ekonomi i balans.

Inom hälso- och sjukvården handlar det enligt rapporten om att akutsjukhusen behöver genomföra åtgärdsplaner för att sänka kostnadsnivån. Samtidigt behöver kostnadsdrivande ambitionshöjningar undvikas. Rapporten lyfter också fram behov av att verka för att behålla medarbetare samt se över vårdkedjorna för att uppnå en så effektiv vård som möjligt ur ett patientperspektiv.

För kollektivtrafiken behövs enligt rapporten en strategi som anpassar verksamheten till de nya förutsättningarna med förändrade resmönster. Strategin bör enligt rapporten omfatta åtgärder för att öka intäkterna och anpassa utbudet till det minskade

resandet. För regionen som helhet anges att arbetet med att minska de administrativa kostnaderna behöver intensifieras.

Rapporten anger också att det inte är möjligt att genomföra ytterligare investeringar för att öka kapaciteten vilket innebär att driftverksamheten måste prioriteras och att investeringar i första hand bör göras i ersättningsinvesteringar som är kritiska för verksamheten.

I delårsrapporten finns ingen uppföljning av hur långt arbetet ur detta längre perspektiv har kommit under 2023.

2.1.7. Bedömning

Revisionen menar att bilagan till tertialrapporten per april på ett tydligt och pedagogiskt sätt pekar på de utmaningar som Region Stockholm står inför. Här framgår att förutsättningarna försämrats jämfört med den utveckling som förutsågs i samband med budgeten för 2023. Regionstyrelsen pekar på betydande behov av åtgärder i form av bl.a. kostnadsreduceringar inom hälso- och sjukvården samt en strategi för kollektivtrafiken.

Revisionen konstaterar att prognoserna för hälso- och sjukvårdsområdet i samband med nämnders och bolags verksamhetsplanering 2023 tidigt signalerade problem att klara fullmäktiges resultatkrav speciellt på akutsjukhusen. I samband med att regionfullmäktige i mars beslutade tillskjuta medel till dessa verksamheter lämnades ett uppdrag till akutsjukhusen och SLSO att ta fram en gemensam åtgärdsplan. Samtidigt uppmanades ett antal nämnder/bolag med negativa avvikelser mot resultatkrav att återrapportera individuella åtgärdsplaner. Revisionen konstaterar att den fortsatta formella uppföljningen av de individuella åtgärdsplanerna, liksom tidigare år, är otydlig framför allt i tertialrapporten per april. I delårsrapporten finns övergripande skrivningar om vilken typ av åtgärder som pågår men bara en sammanfattande prognos för effekter under 2023. Även om revisionen bedömer att det är rimligt att åtgärdsplaner kan innehålla åtgärder som kan ta flera år att genomföra för att ge full effekthemtagning bör uppföljningen av dessa löpande redovisas vad gäller status på pågående åtgärder samt prognos för innevarande år och ur flerårsperspektivet.

Revisionen rekommenderade i delrapporten 2022 regionstyrelsen att tydliggöra och säkerställa hanteringen när nämnder/styrelser prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkrav³⁹. Enligt regionstyrelsens yttrande över delårsrapporten 2022 avser regionstyrelsen under 2023 utveckla tydligare anvisningar för nämnder och bolag om hanteringen. Utifrån granskningen fram till delåret menar revisionen att regionstyrelsen vid prognostiserad avvikelse mot resultatkravet inte följer regionens regelverk gällande hur dessa situationer ska hanteras. Eftersom detta inte efterlevs bör regionstyrelsen se över eller tydliggöra regelverket och den praktiska hanteringen så att styrningen med resultatkrav beslutade av fullmäktige följs.

2.2. God ekonomisk hushållning

Enligt regionens policy God ekonomisk hushållning⁴⁰ ska ”God ekonomisk hushållning säkerställa en ändamålsenlig verksamhet och en effektiv hushållning med regionens skattemedel. Den ska också bibehålla värdet på regionens tillgångar och eget kapital...” Policyn innehåller inga mål ur ett långsiktigt perspektiv utan anger att den årliga budgeten ska innehålla mål och indikatorer som stödjer en god ekonomisk hushållning. Policyn definierar i fyra punkter att budgetens mål ska bidra till en effektiv och

³⁹ Rekommendation nr 86668, regionrevisorerna delrapport regionstyrelsen 2022

⁴⁰ Fastställd av fullmäktige 2021-11-17 (RS 2021-0285)

ändamålsenlig verksamhet och att det egna kapitalet ska öka för att säkerställa Region Stockholms soliditet. Målen ska också säkerställa hur stor andel av nyinvesteringarna som kan finansieras med upptagna lån. Enligt policyn ska målen slutligen syfta till en tydlig och enhetlig kapitalstruktur för att säkerställa ett robust ägande. Revisionen konstaterade i en granskning 2021⁴¹ att den långsiktiga ekonomiska styrningen kommer vara beroende av vilka mål och indikatorer som fastställs i den årliga budgetprocessen. I granskningen konstaterades att de fastställda målen och indikatorerna för 2022 ännu inte fullt ut svarade mot de fyra punkterna i policyn. Revisionen konstaterar att mål och indikatorer kopplat till god ekonomisk hushållning är desamma i budgeten för 2023 som i budget 2022.

Revisionen konstaterar att regionstyrelsen i budgeten för 2023 redovisar soliditetens utveckling under de senaste åren med koppling till policyn för god ekonomisk hushållning. Här anges att regionens soliditet vid ingången till 2023 är positiv och i linje med den målsättning som anges i policyn.

Budgeten innehåller vidare en redogörelse för de ekonomiska förutsättningarna för 2023 och följande planår. Soliditetens beräknade utveckling under planperioden framgår av tabell. Liksom i policyn anges i budgeten 2023 att Region Stockholms soliditet behöver öka, men det framgår inte i budgeten vilken soliditet som ur ett långsiktigt perspektiv är lämplig utifrån Region Stockholms förhållanden.

Budgeten redogör också för tillkommande investeringsönskemål kopplat till regionfullmäktiges mål Hållbar investeringsutveckling. Det framgår att investeringsutrymmet för tioårsperioden 2023-2032 är totalt 127,3 mdkr vilket är 1,3 mdkr lägre än beslutat investeringsutrymme 2022-2031. Budgeten anger att ett antal investeringsönskemål inte ryms inom investeringsutrymmet på grund av de kapitalkostnader och driftkostnader som investeringar medför.

Som framgått av avsnitt 2.1 innehåller tertialrapporten per april en bilaga gällande ekonomiska förutsättningar. Utifrån behovet att stärka soliditeten redovisas i bilagan att det krävs ett resultat på minst 1,8 mdkr 2026. Samtidigt visar redovisat scenario över beräknad resultatutveckling för Region Stockholm en prognos för planåren 2024-2025 som är betydligt lägre än planen i budget 2023. Enligt redovisat scenario kan Region Stockholms resultat bli negativt även 2026. Bilagan till tertialrapporten framhåller att beskrivet scenario innehåller flera osäkerheter både på intäkts- och kostnadssidan samt både vad gäller negativ och positiv påverkan.

Som framgått av avsnitt 1.1.4 redovisas nuvarande soliditet i delårsrapporten men det framgår inte hur redovisad nivå förhåller sig till de långsiktiga behoven för Region Stockholm.

2.2.1. Bedömning

Revisionen konstaterar att fullmäktiges budget 2023 innehåller en redogörelse för regionens ekonomiska situation utifrån externa och interna faktorer samt vilken typ av åtgärder som behövs. Bilagan till tertialrapporten per augusti ger en bild av fortsatta och förändrade utmaningar för regionen. För att kunna bedöma regionens nuvarande status och ekonomiska utveckling kopplat till det långsiktiga perspektivet i god ekonomisk hushållning menar dock revisionen, liksom i avsnitt 1.1 och 2.1, att insatta åtgärder och dess effekter ur ett flerårsperspektiv hade behövt kommenteras tydligare i delårsrapporten.

⁴¹ Regionrevisorerna årsrapport regionstyrelsen 2021

Liksom tidigare bedömer revisionen att regionstyrelsen behöver säkerställa att budgeten innehåller mål och indikatorer som uppfyller hela policyns definition av vad budgetens mål ska syfta till ur ett långsiktigt perspektiv för regionen. Här kommer revisionen följa den översyn av målstyrning och styrande dokument som pågår under 2023 (se avsnitt 2.4.3 och 2.4.5).

2.3. Ansvar och roller i den nya politiska organisationen

Revisionen har med anledning av ny politisk organisation granskat samtliga reglementen. Utgångspunkten har varit om de nya reglementena överensstämmer med lagstiftning samt om ansvar och uppgifter i reglementena är tydliga. Granskningen har också omfattat inrättande av utskott och beredningar samt om nämndernas delegationsordningar följer lagstiftning och ansvar enligt reglementena.

I samband med den nya mandatperioden beslutade fullmäktige i november 2022 om ny politisk organisation.⁴² Två nya nämnder tillkom; primärvårdsnämnden och klimat- och regionutvecklingsnämnden. Fyra nämnder avvecklades, vårdens kunskapsstyrningsnämnd, tillväxt och regionplanenämnden, klimat- och hållbarhetsnämnden samt färdtjänstnämnden. Förändringar och omfördelning av ansvar har även skett mellan nämnder och utskott. Regionfullmäktige har i fastställandet av ny politisk organisation även beslutat om vilka beredningar som ska finnas under nämnderna. Fullmäktige fastställde i december 2022 nya reglementen.⁴³

2.3.1. Ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden

I och med inrättandet av den nya primärvårdsnämnden har vissa ansvarsområden, som tidigare låg på hälso- och sjukvårdsnämnden, övergått till primärvårdsnämnden. Båda nämnderna avropar förvaltningsstöd från hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

I primärvårdsnämndens reglemente har fullmäktige specificerat ett antal vårdområden som ingår i primärvårdsnämndens ansvar. Hälso- och sjukvårdsnämnden har enligt sitt reglemente ansvar för regionens hälso- och sjukvårdsverksamhet, förutom i de avseenden där ansvaret åvilar primärvårdsnämnden.

Granskningen visar att det finns risk för vissa oklara gränsdragningar. Revisionen noterar särskilt risk för otydlighet när det gäller området psykisk hälsa. Hälso- och sjukvårdsnämnden ska enligt sitt reglemente ansvara för att vård för psykisk ohälsa utformas och anpassas till befolkningens behov samt också bedriva förebyggande arbete för psykisk hälsa. I husläkarverksamhetens uppdrag ingår området psykisk hälsa vilket primärvårdsnämnden ansvarar för.

Hälso- och sjukvårdsnämnden anger i sin instruktion till nämndens psykiatriutskott⁴⁴ att utskottet har ansvar för ”avtal med centrumbildningar⁴⁵”. Det är dock oklart om hälso- och sjukvårdsnämndens reglemente reglerar detta område. Revisionen noterar att hälso- och sjukvårdsnämnden, liksom primärvårdsnämnden, i sina respektive budgetunderlag för 2024, har beslutat om förslag till justering av reglementet för att förtydliga vilken nämnd som ansvarar för vilken centrumbildning.

I granskningen framkommer att det även kan finnas flera andra oklara gränsdragningar mellan de två nämnderna som behöver hanteras. Detta sker dock kontinuerligt

⁴² RS 2022-0700

⁴³ RS 2022-0762

⁴⁴ Instruktion för hälso- och sjukvårdsnämndens underorgan. HSN 2022-1603

⁴⁵ Kunskapscentrum inom SLSO.

inom ramen för förvaltningens beredningsprocess av ärenden, enligt uppgifter från förvaltningen.

2.3.2. Ansvarsfördelningen mellan regionstyrelsen och de två beställarnämnderna inom hälso- och sjukvården

Regionstyrelsen har i det nya reglementet tilldelats ansvar för strategisk produktionsplanering för hälso- och sjukvården samt samordning mellan den egenägda vårdens olika nämnder och bolag. Samtidigt har hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden inom sina respektive vårdområden ansvar för att planera och följa upp vården och att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt. Varken reglementet eller annat styrdokument preciserar hur regionstyrelsens ansvar för strategisk produktionsplanering och samordning av den egenägda vården förhåller sig till beställarnämndernas ansvar för att planera och följa upp vården samt att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt.

Det har framgått i revisionens granskning att det löpande sker täta avstämningar mellan sjukvårdsdirektören på regionledningskontoret och förvaltningschefen för hälso- och sjukvårdsförvaltningen för att bland annat, vid behov, hantera aktuella frågor inom planering och samordning. Det har samtidigt framgått att det ur ett längre perspektiv, i samband med fortsatt arbete med styrningen av hälso- och sjukvården (se avsnitt 2.4.1), kan behövas tydligare definitioner kring former och ansvar för planering och samordning.

2.3.3. Beredningar och delegationer

I samband med att revisionen 2019 granskade reglementena inför den förra mandatperioden noterade revisionen att fullmäktige i sitt beslut om nämndorganisation även beslutat om vilka beredningar som ska finnas kopplat till nämnderna. Revisionen framförde då att det enligt kommunallagen är nämnderna självständigt som ska fatta beslut om inrättande av beredningar och rekommenderade regionstyrelsen att säkerställa att reglementet överensstämmer med kommunallagen.⁴⁶ Regionstyrelsen kommenterade i sitt yttrande, över regionrevisorernas delrapport 2019 för regionstyrelsen, att man inte anser det fel att fullmäktige i ett reglemente stipulerar att en eller flera beredningar med utpekade beredningsområden ska finnas hos en nämnd. Revisionen konstaterar att regionstyrelsen även inför den nya mandatperioden föreslagit fullmäktige att besluta om beredningar i samband med beslut om reglemente. Revisionen har konsulterat juridisk expertis som menar att lagenligheten av ett sådant beslut är tveksam då kommunallagen inte ger stöd för fullmäktige att självständigt inrätta nämndberedningar. Denna rätt tillfaller i stället nämnderna.

Revisionen har granskat regionstyrelsens och övriga nämnders delegationsordning utan några väsentliga iakttagelser.

2.3.4. Bedömning

Revisionen bedömer att regionstyrelsen, i samband med det fortsatta arbetet med styrningen av hälso- och sjukvården, behöver säkerställa att ansvar för planering och samordning inom hälso- och sjukvårdsområdet tydligt definieras.

Revisionen konstaterar att det finns vissa överlappningar i ansvarsområden mellan hälso- och sjukvårdsnämnden och den nya primärvårdsnämnden och att det sker en kontinuerlig dialog kring gränsdragningsfrågor. Nämndernas förvaltning har därför fört fram förslag till förändringar i reglementena i sina respektive budgetunderlag.

⁴⁶ Rekommendation nr 76962, Regionrevisorerna, Delrapport 2019 för regionstyrelsen, RK 2019-0018

Revisionen kommer att följa hur den praktiska tillämpningen av reglementena gällande överlapp kommer att fungera.

I övrigt bedömer revisionen att reglementena har upprättats i enlighet med kommunallagen och att den ansvarsfördelning som beskrivs i reglementena är tillräckligt tydlig.

Den kvarvarande rekommendationen från 2019 gällande att fullmäktige beslutat om beredningar utgår mot bakgrund av att det råder delade meningar i den juridiska bedömningen.

2.4. Översyn och utveckling verksamhetsstyrning

Fullmäktiges budget för 2023 innehåller flera initiativ gällande översyn och utveckling av den övergripande verksamhetsstyrningen. Detta har i budgeten hanterats som uppdrag till framför allt regionstyrelsen. Revisionen har under året översiktligt följt utvecklingen inom flera av dessa uppdrag.

2.4.1. Utredning styrning av den egenägda vården

Regionstyrelsen har av fullmäktige fått i uppdrag att ”tillsätta en parlamentarisk utredning av styrningen av den egenägda vårdproduktionen för att få på plats en ny styrmodell, inklusive styrelsesammansättning, som är starkare, tydligare, får berörda förvaltningar att samverka i högre grad och ger möjligheter till ett utökat ansvarutkrävande. Utredningen ska även undersöka effekten av en avbolagisering av de egenägda akutsjukhusen.”

Regionstyrelsen beslutade i februari⁴⁷ att tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp med ansvar för att genomföra uppdraget. Beslutet omfattade val av ledamöter till arbetsgruppen där samtliga partier i regionfullmäktige är representerade. Regionstyrelsen fastställde också direktiv för utredningen i enlighet med regionledningskontorets tjänsteutlåtande. Här framgår bl.a. att utredningen ska delredovisas i maj 2023 och slutredovisas i september 2023 samt att delrapporten ska remitteras till berörda nämnder och bolag. Slutrapporten ska enligt direktivet innehålla ett konkret förslag till styrning av Region Stockholms egenägda vårdgivare och förslag till nödvändiga beslut samt eventuellt behov av fortsatt utredning inom vissa delområden.

Utredningen delredovisades i juni och delrapporten beskriver dels hur den egenägda vården styrs idag, dels alternativa modeller för hur den egenägda vården kan styras framöver. Delrapporten sändes i slutet av juni på remiss till berörda nämnder och bolag med 31 augusti som sista dag för remissvar. Det framgår inte i delårsrapporten när slutrapporten kommer att presenteras.

2.4.2. Ägarstyrning och styrning av den egenägda vården under 2023

Som framgått av avsnitt 2.3.2 har regionstyrelsen från och med 2023 enligt reglementet ansvar för strategisk produktionsplanering för hälso- och sjukvården samt samordning mellan den egenägda vårdens olika nämnder och bolag. Sedan tidigare har regionstyrelsen även ansvar för att leda och samordna Region Stockholms arbete inom olika områden som e-hälsa, digitaliserings- och innovationsarbete, forskningsverksamhet, fastighetsstrategiska frågor och strategisk kompetensförsörjning. Samtliga dessa områden är av betydelse för hälso- och sjukvårdssystemet som helhet.

Revisionen har i delårs- och årsrapporter 2022 gällande regionstyrelsen redovisat och kommenterat att regionstyrelsen redan i januari 2022 på prov etablerade en så kallad sjukvårdskoncern. Syftet var att dra lärdomar av och etablera gemensamma, effektiva

⁴⁷ RS 2023-02-14, RS 2023-0146

arbetsätt som uppstod under pandemin. Arbetet leddes av en tillfälligt inrättad tjänst som sjukvårdsdirektör inom regionledningskontoret, som permanentats från 1 maj 2023. Uppdraget är kopplat till regionstyrelsens samtliga ansvarsområden som berör hälso- och sjukvården.

Enligt delårsrapporten för regionstyrelsen/regionledningskontoret (regionstyrelsen/RLK) har de nya arbetsformerna som under 2022 infördes för den egenägda vården utvecklats under året. Bland annat sker mycket av samordningsarbetet genom den s.k. sjukvårdsdirektörsgruppen som leds av sjukvårdsdirektören. Det gäller bland annat arbetet med fullmäktiges uppdrag om en gemensam åtgärdsplan för akutsjukhusen (se avsnitt 2.1.2).

Revisionen konstaterar att den fortsatta utvecklingen av regionstyrelsens ansvar för samordning av olika områden inom den egenägda vården, vilket för närvarande hantearas inom den s.k. vårdkoncernen, är nära sammankopplad med fullmäktiges uppdrag gällande utredning av den egenägda vården.

2.4.3. Målstyrning

Fullmäktige har i budget 2023 gett regionstyrelsen i uppdrag ta fram ett förslag till en ny målstruktur och modell för målstyrning. Arbetet ska ske i nära samverkan och dialog med nämnder och bolag. Fullmäktige har också lämnat särskilda uppdrag om att föreslå vissa specificerade indikatorer.

Av granskning framkommer att regionledningskontoret inför budget 2024 har tagit fram ett förslag till en ny målstyrningsmodell inklusive målformuleringar och tillhörande indikatorer. Förslaget har skickats för synpunkter till samtliga förvaltningar och kommer sedan ingå i regionledningskontoret underlag till den politiska beredningsprocessen gällande budget 2024.

I samband med delårsgranskningen har revisionen granskat hur regionledningskontorets anvisningar för mål- och indikatoruppföljning följts på nämnd/bolagsnivå. Även regionstyrelsens eget arbete med prognostisering av indikatorer och mål på den regionövergripande nivån har granskats. Granskningen visar att nämnders och bolags prognoser gällande måluppfyllnad av tekniska orsaker i de flesta fall inte kommit med i nämnders och bolags delårsrapporter. Revisionen konstaterar också att det inte är tydligt vilket syfte enskilda nämnders och bolags redovisning av målprognoserna har i delårsrapporteringen. Revisionen konstaterar vidare att regionstyrelsen endast lämnar prognos för ett av fyra regionövergripande inriktningsmål (se avsnitt 1.2.1). Enligt revisionens avstämning med regionledningskontoret ska anvisningar etc. gällande delårsuppföljningen av mål och uppdrag ses över inför kommande år.

2.4.4. Investeringsstyrning

På den politiska nivån har regionstyrelsens arbete med investeringar förändrats från och med 2023 genom tillsättandet av ett särskilt investeringsregionråd med tillhörande organisation inom regionrådsberedningen. På tjänstemannanivå framgår av intervjuer att regionens beredning av investeringsärenden har utvecklats under året bland annat genom tillskapandet av en förvaltningsövergripande beredning för vårdens fastighetsinvesteringar under ledning av regionledningskontoret.⁴⁸

Regionstyrelsen har enligt fullmäktiges budget 2023 i uppdrag att ”uppdatera Region Stockholms riktlinje för investeringar i syfte att åstadkomma bättre styrning och kontroll”. Av den separata delårsrapporten gällande regionstyrelsens egen förvaltning

⁴⁸ Se vidare revisionens projektrapport 2/2023, Styrning och kontroll av beslutade investeringar, där syftet med och arbetet i denna beredning beskrivs.

(Regionstyrelsen/RLK) framgår att en revidering av riktlinjen för investeringsstyrning pågår inom ramen för översyn av samtliga styrdokument kopplat till God ekonomisk hushållning (se avsnitt 2.4.5). Sedan budget 2020 finns också ett allmänt uppdrag till regionstyrelsen att ”stärka styrningen av investeringsverksamheten” med en beskrivning av ett antal områden som utvecklingsarbete ska omfatta. Enligt delårsrapporteringen samordnas de bägge uppdragen.

2.4.5. Översyn av styrande dokument

Fullmäktige har gett regionstyrelsen i uppdrag att, ”i dialog med nämnder och bolag, se över samtliga gällande styrande dokument och i samband med sin tertialrapport per april 2023 återkomma med ett förslag på vilka styrande dokument som kan upphöra att gälla, alternativt slås ihop.” Det framgår av regionledningskontorets detaljerade rapportering av uppdraget att kontoret har tagit fram en rapport som kommer att överlämnas för politisk beredning under hösten 2023. Regionledningskontoret anger att rapporteringen innehåller en översikt över alla befintliga styrande dokument med förslag på vilka som ska kvarstå, vilka som kan upphöra och vilka som eventuellt kan revideras eller slås ihop. Översikten visar enligt regionledningskontoret att flera styrdokument redan under 2023 har reviderats, upphört och/eller slagits samman. Rapporten innehåller även en preliminär plan för nästkommande år för hantering av övriga styrande dokument.

Inom ekonomiområdet framgår att regionledningskontoret har tagit fram förslag till nytt styrdokument, Policy och riktlinjer för en god ekonomisk hushållning⁴⁹ som integrerar riktlinje för ekonomistyrning, finansiella riktlinjer och riktlinje för investeringar i ett samlat styrande dokument. Förslaget har enligt delårsrapporten för Regionstyrelsen/RLK sänts på remiss till nämnder och bolag.

2.4.6. Bedömning

Revisionens granskning visar att arbete pågår inom samtliga ovan beskrivna uppdrag gällande verksamhetsutveckling. Då resultatet av pågående översyner och eventuella ändringar i den övergripande verksamhetsstyrning är planerade att avrapporteras senare under hösten kommer revisionen fortsätta följa arbetet. I samband med årsgranskningen kommer tidigare lämnade rekommendationer, bl.a. inom målstyrningsområdet och investeringsstyrningen, så långt möjligt att följas upp.

2.5. Regionens process för risk- och sårbarhetsanalyser

Samtliga nämnder och bolag ska enligt regionens styrande dokument årligen genomföra risk- och sårbarhetsanalyser för respektive verksamhetsområde. Dessa analyser ska rapporteras till regionstyrelsen för att möjliggöra en sammanställning till en aggregerad risk- och sårbarhetsanalys för Region Stockholm. En fullständig analys av Region Stockholms risker och sårbarheter ska vart fjärde år, i inledningen av mandatperioden, rapporteras till ett antal myndigheter. Revisionen har granskat arbetet med att ta fram den risk- och sårbarhetsanalys som ska avrapporteras till myndigheterna i oktober 2023. Granskningen är en fortsättning på tidigare granskningar av processen för risk- och sårbarhetsanalyser. Iakttagelserna från denna granskning, har mer detaljerat redovisats i en promemoria till regionledningskontoret.

⁴⁹ RS 2023-0414

2.5.1. Sammanfattning och rekommendationer

Revisionen bedömer, efter genomförd granskning av arbetet med regionens risk- och sårbarhetsanalys 2023, att det behövs ett utökat stöd till nämnder och bolag och en tydligare process för regionens arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

För nämnders och bolags arbete med risk- och sårbarhetsanalyser har regionledningskontoret tagit fram mallar i syfte att skapa enhetlighet och därmed underlätta arbetet med att aggregera materialet. Revisionen konstaterar att mallarna för risk- och sårbarhetsanalyser är generella och därmed inte anpassade till de betydande skillnader i förhållanden som finns mellan olika nämnder och bolag. Samtidigt finns det flera nämnder och bolag med likartade förhållanden, t.ex. akutsjukhusen, där mer utvecklade mallar skulle kunna ge gemensamt stöd för att därmed undvika dubbelarbete. Metodstödet som RLK tillhandahåller till nämnder och bolag uppges i intervjuer vara bristfälligt och skulle behöva utvecklas, till exempel när det gäller värdering av risker.

Enligt nuvarande upplägg för risk- och sårbarhetsanalys ska varje nämnd och bolag göra sannolikhetsbedömningar för omvärldsfaktorer som ligger utanför deras huvudsakliga ansvarsområde, t.ex. ska vårdgivare bedöma sannolikheten för antagonistiska hot och klimatförändringar. Om nämnder och bolag ska förväntas ta hänsyn till den typen av risker behöver regionens specialistfunktioner inom respektive omvärldsfaktor bistå med vägledning. T.ex. skulle scenarier kunna vara en del av en utvecklad mall för identifiering och värdering av risker.

Granskningen visar att mallarna för 2023 års risk- och sårbarhetsanalys distribuerades från regionledningskontoret i ett sent skede i förhållande till bestämd tidpunkt för återrapportering till regionledningskontoret. Den sena distributionen i kombination med brister i mallarnas funktionalitet har lett till att materialet som kommit in till regionledningskontoret varierat både i format och analysområden. Detta har gjort aggregeringen av materialet mer komplicerad än nödvändigt. En tidigareläggning och förkortning av hela processen för att kunna inkludera resultatet i budgetprocessen har även lett till att risk- och sårbarhetsarbetet forcerats. Revisionen bedömer att regionledningskontoret bör säkerställa att mallar distribueras i tid och att mallarna förvaltas och utvecklas för att säkerställa kvalitet samt underlätta hantering och aggregering.

Revisionen konstaterar att det under året inte varit tydligt hur det praktiska arbetet med mallar, metodstöd och processen i sin helhet ska hanteras inom regionledningskontoret. Liksom i tidigare granskning konstaterar revisionen att det i arbetet med 2023 års risk- och sårbarhetsanalys inte funnits något tydligt regionövergripande årshjul för arbete med risk- och sårbarhetsanalyser. I revisionens tidigare granskning Utveckling av regionens krisberedskap⁵⁰ rekommenderas regionledningskontorets ledning att formalisera en tydlig och förutsägbar process för regionens risk- och sårbarhetsanalyser. Rekommendationen kvarstår.

Revisionen konstaterar att det enligt riktlinjen för krisberedskap är tydligt att respektive nämnd och bolag ska genomföra risk- och sårbarhetsanalys för sina respektive verksamhetsområden, t.ex. hälso- och sjukvård och kollektivtrafik. Om en nämnd eller bolag väljer att upphandla delar av sin verksamhet eller inte påverkar inte ansvaret för verksamhetsområdet. Det framgår av genomförd granskning att nämnder och bolag främst har fokuserat på verksamhet i egen regi, i vissa fall inte ens hela den egna verksamheten, i genomförandet av risk- och sårbarhetsanalyser. Revisionen bedömer därför att regionstyrelsen bör säkerställa att nämnders och bolags risk- och

⁵⁰ Rekommendation nr 98190, Regionrevisorerna årsrapport regionstyrelsen 2022

sårbarhetsanalyser omfattar nämndernas/bolagens hela verksamhetsansvar, dvs. även de verksamheter som är utlagd på privata utförare.

Revisionen menar att erfarenheter från årets arbete behöver omhändertas i syfte att utveckla såväl process som mallar och metodstöd för att säkerställa effektivitet och kvalitet i regionens fortsatta arbete med risk- och sårbarhetsanalyser.

Rekommendationer:

- Regionstyrelsen bör säkerställa att nämnder och bolag med privata utförare har med dessa verksamheter i sina risk- och sårbarhetsanalyser.
- Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att mallarna för risk- och sårbarhetsanalyser förvaltas och utvecklas för att säkerställa kvalitet samt underlätta hantering och aggregering.

2.6. Styrning och kontroll av beslutade investeringar

I ett särskilt projekt⁵¹ har revisionen granskat hur kraftigt ökande byggkostnader, materialbrister och leveransförseningar, framför allt till följd av kriget i Ukraina, bedöms påverka regionens investeringsverksamhet de kommande åren.

Revisorernas samlade bedömning är att fastighets- och servicenämnden genom Locums, trafiknämndens och regionstyrelsens investeringsstyrning bör kunna ske inom ramen för en god ekonomisk hushållning. Detta under förutsättning att verksamheterna arbetar utifrån de processer som har utarbetats för att hantera prioritering av ett framtida investeringsbehov kopplat till ändrade förutsättningar i omvärlden.

Revisionens granskning visar att regionstyrelsen behöver se till att regionens två största investeringsverksamheter, det vill säga trafiknämnden och fastighets- och servicenämnden genom Locum, arbetar på ett likartat sätt med investeringarnas utgiftsprognoser och framtida kostnadsuppräknningar. Tydliga anvisningar behöver tas fram för utgiftsuppräknningar inför den framtida planeringen och prioriteringen av kommande investeringsprojekt. Om olika bedömningar görs av hur prisökningarna kommer att påverka finns risk att projekt inte prioriteras på likartade grunder. Det riskerar också att påverka bedömningen av vilket investeringsutrymme som finns framgent.

Revisorerna i revisorsgrupp I har överlämnat rapporten till regionstyrelsen för kännedom med möjlighet till yttrande senast 2024-01-31.

2.7. Akutsjukhusens vattenförsörjning

Tillgången till rent vatten är en av de viktigaste förutsättningarna för att bedriva hälso- och sjukvård. Revisionen har därför i ett särskilt projekt⁵² granskat slutenvårdens förmåga att förebygga, motstå och hantera störningar i vattenförsörjningen. Sjukhusbyggnadernas rörledningssystem och övrig hårdvara kopplad till vattenförsörjningen ägs av Fastighets- och servicenämnden (FSN), men driftas och förvaltas av Locum som i sin tur har tecknat avtal med underleverantörer. Locum ansvarar även för avtal med vattenleverantören. Fastigheterna är utformade med olika grad av skyddsåtgärder för att motstå störning i vattenleverans. Vårdgivaren som verkar i sjukhusbyggnaderna ansvarar för användningen av vatten och hur verksamheten ska agera vid en störning på vattenleveransen.

Regionstyrelsen ska enligt reglementet leda och samordna Region Stockholms

⁵¹ Regionrevisorerna, Projektrapport 2/2023 – Styrning och kontroll av beslutade investeringar, RK 2023 - 0062

⁵² Regionrevisorerna, projektrapport 1/2023 Slutenvårdens vattenförsörjning

- kontakter med länets kommuner, myndigheter och andra aktörer i frågor som kräver ett samlat uppträdande från Region Stockholm,
- krisberedskaps-, sårbarhets-, säkerhets- och informationssäkerhetsarbete,
- fastighetsstrategiska frågor, strategiska fastighetsförsäljningar

Revisionen konstaterar att Region Stockholm har ansvar, men begränsade befogenheter, att säkerställa att vattnet kommer till de fastigheter och därmed de verksamheter som omfattas av granskningen. Befogenheterna ligger istället primärt hos kommunerna. Möjligheterna till påverkan begränsas därför till strategidokument, som RUF 2050 och Regional vattenförsörjningsplan samt olika former av påverkansarbete. Revisionen bedömer att strategidokumentet fungerar som påverkan snarare än som styrning relaterat till slutenvårdens vattenförsörjning. Regionledningskontoret har representanter i samverkansforum för vattenfrågor mellan kommuner, länsstyrelse och region men representerar i dessa forum främst den regionala utvecklingen och inte den verksamhet som Region Stockholm bedriver.

Revisionens samlade bedömning är att arbetet med att säkerställa slutenvårdens vattenförsörjning behöver stärkas så att det finns förmåga att förebygga, motstå och hantera störningar. Revisionen rekommenderar därför att regionstyrelsen säkerställer att representanter i forum med aktörer utanför Region Stockholm representerar hela Region Stockholms verksamhet.

I regionstyrelsens yttrande kring rapporten framgår att nämnden ställer sig bakom revisionens slutsatser och rekommendationer och framhåller behovet av forum som inkluderar externa aktörer som hanterar vattenförsörjningen för Region Stockholms egna verksamheter.

2.8. Uppföljning av tidigare rekommendationer

Mot bakgrund av pågående översyner och utvecklingsarbete inom regionen har endast ett mindre antal rekommendationer följts upp i samband med delårsgranskningen. Merparten av rekommendationerna kommer att följas upp och redovisas i samband med årsgranskningen 2023. Viss rekommendationsuppföljning planeras ske under revisionsåret 2024 mot bakgrund av pågående utvecklingsarbete i regionen och/eller för att samordnas med inplanerade granskningsinsatser 2024. För detaljerad information om genomförda rekommendationsuppföljningar samt planeringen framåt, se bilaga 1 och 2.

3. Delårsrapport 2023-08-31 för Region Stockholm

3.1. Delårsrapport 2023-08-31

Granskningen av den finansiella rapporteringen har utförts enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision. För bolagen har granskningen utförts enligt ISRE 2410 Översiktlig granskning av finansiell delårsinformation.

3.1.1. Upplysning om tvist

Revisionen noterar att Region Stockholm enligt delårsrapporten är motpart i en tvist som har avgjorts i tingsrätten till regionens fördel men där motparten har överklagat domen till Svea Hovrätt. Revisionen följer de tvister som Region Stockholm är involverade i men dessa bedöms inte ha påverkan på delårsrapporten 2023.

3.1.2. Samlad bedömning

I granskningen har det inte kommit fram några omständigheter som ger anledning att anse att delårsbokslutet inte, i allt väsentligt, ger en rättvisande bild av de sammanställda räkenskaperna per den 31 augusti 2023. Det har inte heller kommit fram några omständigheter som ger anledning att anse att delårsrapporten inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning samt god redovisningssed.

4. Resultatenheter inom regionstyrelsen

I detta avsnitt görs en bedömning av ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat, intern styrning och kontroll samt räkenskaper för regionstyrelsens redovisningsenheter regionledningskontoret (RS/RLK) och koncernfinansiering.

4.1. Regionstyrelsen/regionledningskontoret

I samband med beslut om ny politisk organisation beslutade regionfullmäktige, i november 2022, att inrätta en ny klimat- och regionutvecklingsnämnd. Nämnden har inte en egen förvaltning utan köper förvaltningsstöd från regionstyrelsens förvaltning. Detta innebär att regionledningskontoret från och med årsskiftet ger förvaltningsstöd till regionstyrelsen och klimat- och regionutvecklingsnämnden.

Vid årsskiftet avvecklades AB SLL internfinans och verksamheten införlivades i regionstyrelsens ansvar.

4.1.1. Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat – prognos per 2023-08-31

Ekonomi

Det prognostiserade resultatet uppgår till 143 mnkr, vilket är 143 mnkr högre än fullmäktiges resultatkrav. Avvikelsen i förhållande till resultatkravet motsvarar 4,4 procent av omsättningen.

Den positiva avvikelsen mot resultatkravet beror främst på att bidragen inom strategisk kompetensförsörjning inte bedöms utnyttjas full ut och lägre kostnader än budgeterat för projektet vårdens informationsmiljö.

Periodens investeringar uppgår till 2 mnkr. För helåret 2023 är prognosen 4 mnkr, vilket understiger budget med 5 mnkr. Avvikelsen mellan prognos och budget beror enligt uppgift på framskjutna ersättningsinvesteringar till 2025.

Verksamhet

Regionstyrelsen beskriver i delårsrapporten arbetet för att nå de 16 mål som berör regionstyrelsen. Av delårsrapporten framgår att regionledningskontoret bedömer att samtliga mål kommer att nås under 2023. I delåret rapporterar regionstyrelsen endast prognos för indikatorn *Administrativa kostnader ska minska*. Regionstyrelsen bedömer att målvärdet för indikatorn kommer att nås.

Regionstyrelsen ansvarar för genomförandet av totalt 53 uppdrag från regionfullmäktige, varav 44 härrör från budget 2023. De flesta uppdragen pågår enligt plan, åtta bedöms som genomförda och ett uppdrag föreslås upphöra. Av de uppdrag som ännu inte är genomförda bedömer regionledningskontoret att 70 procent kommer att genomföras under året. Vissa uppdrag kommenteras mer utförligt under respektive mål i delårsbokslutet.

Bedömning

Enligt regionledningskontorets anvisningar för delårsrapporten ska de viktigaste orsakerna till avvikelserna mellan årsprognos och årsbudget beskrivas. I delårsrapporten görs en sammanfattande beskrivning av avvikelserna. Redovisningen av bidrag och projektmedel bör enligt revisionens mening kommenteras mer utförligt då en stor del av budgeten avser detta. Revisionen har tidigare rekommenderat regionledningskontorets ledning att tydligare specificera och kommentera avvikelser i helårsprognosen⁵³. Rekommendationen kvarstår. Revisionen bedömer nämndens prognos för det ekonomiska resultatet i allt väsentligt som rimlig.

Avsaknaden av en tydlig uppföljning av pågående projekt och liknande aktiviteter i den ekonomiska redovisningen innebär enligt revisionen att det inte fullt ut går att följa hur planerade aktiviteter enligt verksamhetsplanen utvecklas. Som framgått i ekonomiavsnittet ovan kan dock konstateras att bidrag inom strategisk kompetensförsörjning inte kommer att kunna hanteras fullt ut.

Måluppfyllelsen har i huvudsak analyserats och kommenterats på ett tillfredställande sätt i styrelsens delårsrapport. Redovisningen av fullmäktiges uppdrag till RS/RLK följer anvisningarna för delårsrapporteringen och ger en tydlig bild av pågående arbete. Regionledningskontoret bedömer att merparten av uppdragen kommer att genomföras. Revisionen bedömer styrelsens prognos för det verksamhetsmässiga resultatet i allt väsentligt som rimlig.

4.1.2. Intern styrning och kontroll

Ekonomisk och verksamhetsmässig löpande uppföljning

Regionstyrelsen har i sin instruktion till utskott och beredningar⁵⁴ ålagt arbetsutskottet att bevaka och ta initiativ avseende nämnders och bolags ekonomiska och verksamhetsmässiga måluppfyllelse. Av arbetsutskottets protokoll framgår att ekonomidirektören löpande ger en muntlig månadsrapportering till utskottet. Det framgår av revisionens granskning att det bildspel som presenteras i samband med rapporteringen, också ingår i de handlingar som tillställs utskottets ledamöter.

Enligt de anvisningar som finns för månadsrapportering från nämnder och bolag ska rapporterna bland annat innehålla information om väsentliga händelser och eventuella åtgärder av betydelse för att ge en rättvisande bild av verksamheten. De ska även beskriva väsentliga personelhändelser samt de viktigaste orsakerna till avvikelser mellan ackumulerat utfall och periodiserad budget samt jämförelse med tidigare år vad gäller helårsarbeten och kostnadsutveckling. I förhållande till anvisningarna framgår det av granskningen att rapporteringen i huvudsak rör den regionövergripande nivån och att informationen kopplad till RS/RLK specifikt är mycket kortfattad.

Revisionen avser att i ett senare skede granska anvisningar och rutinerna för månadsrapportering inom regionen.

Bidrag- och projektuppföljning

En betydande del av RS/RLK:s budget utgörs av olika typer av bidrag för projekt och utvecklingsarbete. Verksamhetsplanen innehåller information om bidrag och projektmedel och hur dessa ska användas under året. Som framgått ovan innehåller delårsrapporten dock inte någon samlad redovisning av status och prognos för pågående projekt

⁵³ Rekommendation nr 67990, Regionrevisorerna delrapport regionstyrelsen 2021.

⁵⁴ RS 2022-0759

och andra utvecklingsaktiviteter. Det finns inte heller någon annan samlad uppföljningsrapport internt inom regionledningskontoret.

Revisionen bedömer att det är viktigt att planerad verksamhet på ett tydligt sätt följs upp och redovisas under året.

Intern styrning och kontroll i ekonomiprocesserna

Revisionen har i samband med delåret granskat löneprocessen. Regionledningskontoret avropar tjänsten lönehantering av serviceförvaltningen. Överenskommelse för dessa tjänster finns upprättat. Revisionen har i tidigare granskningar lämnat rekommendationer⁵⁵ kopplade till den interna kontrollen i löneprocessen. Granskningen visar att en rekommendation bedöms vara åtgärdad medan övriga två rekommendationerna kvarstår, se bilaga 2. I övrigt bedöms löneprocessen i allt väsentligt bygga på en tillräcklig intern kontroll.

Revisionen har granskat ledningsnära kostnader och representation, leverantörsfaktureraprocessen samt regionledningskontorets interna bokslutsprocess utan väsentliga iakttagelser.

Riskanalys och plan för intern kontroll 2023

Revisionen har i tidigare rapporter⁵⁶ noterat behovet av utveckling av den interna kontrollplanen. För att kunna följa hur riskerna hanteras behöver arbetet med åtgärder och kontroller förbättras. Även regionledningskontoret har i intervjuer konstaterat att arbetet behöver utvecklas. Arbetet följs upp i revisionens årsrapport 2023.

4.1.3. Räkenskaper/Delårsrapport 2023-08-31

Granskningen av den finansiella rapporteringen för regionstyrelsens redovisningsenheter har utförts enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision.

I granskningen har det inte kommit fram några omständigheter som ger anledning att anse att delårsrapporten för redovisningsenheten RS/regionledningskontoret inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet god redovisningssed och de regioninterna anvisningarna.

4.2. Regionstyrelsen/koncernfinansiering

Koncernfinansiering är en redovisningsenhet inom regionstyrelsen där poster av regionövergripande karaktär redovisas.

4.2.1. Ekonomiskt resultat

Enligt den regionövergripande resultatrapporten⁵⁷ är budgeterat resultat för koncernfinansiering -3 070 mnkr medan det prognostiserade utfallet är -210 mnkr. Redovisningsenheten prognosticerar därmed en positiv avvikelse mot budget på 2 860 mnkr. Det framgår av revisionens granskning att merparten av överskottet beror på att utfallet för skatteintäkterna och utjämningsystemet är högre än budgeterat. Här finns också positiv avvikelse som beror på budgeterad reserv för högre kostnader inom regionens verksamheter. Samtidigt belastas koncernfinansierings resultat av den interna utbetalningen på 2 mdkr till akutsjukhusen som beslutats av fullmäktige. Se avsnitt 1.1 där avvikelserna kommenteras.

⁵⁵ Rekommendationer nr 29203 och 29204, Regionrevisorerna, årsrapport regionstyrelsen 2017 samt nr 29378, Regionrevisorerna, delrapport regionstyrelsen 2019

⁵⁶ Regionrevisorerna, delrapport respektive årsrapport regionstyrelsen 2022

⁵⁷ Det tas inte fram någon separat delårsrapport för koncernfinansiering.

4.2.2. Intern kontroll

Inom enheten för koncernfinansiering hanteras redovisning av skatteintäkter och statsbidrag, beräkning av personalomkostnadspålägg, redovisning av pensioner samt finansiering genom extern upplåning. Revisionen har tidigare, bl.a. i syfte att minimera risken för personberoende, rekommenderat⁵⁸ regionledningskontoret att stärka den interna kontrollen genom att upprätta rutinbeskrivningar för väsentliga processer med påverkan på den finansiella rapporteringen och dokumentera riskanalyser med identifiering av motverkande kontrollmoment. Revisionen konstaterar att rekommendationen kvarstår. Det framgår samtidigt av granskningen att regionledningskontoret har påbörjat en process för att bredda kunskaperna till fler personer, vilket man hoppas kunna slutföra till årsbokslutet. Revisionen kommer att följa denna process.

Med undantag för tidigare lämnad rekommendation gällande dokumentation av rutiner samt kontrollmoment som fortsatt inte är åtgärdad bedömer revisionen att RS/koncernfinansierings interna kontroll för granskade processer är tillräcklig.

4.2.3. Räkenskaper/Delårsrapport 2023-08-31

Granskningen av den finansiella rapporteringen för regionstyrelsens redovisningsenheter har utförts enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision.

I granskningen har det inte kommit fram några omständigheter som ger anledning att anse att räkenskaperna för redovisningsenheten koncernfinansiering inte, i allt väsentligt, är upprättade i enlighet med god redovisningssed och de regioninterna anvisningarna.

5. Yttrande över Årsrapport 2022

Regionstyrelsen har 2023-08-22 lämnat yttrande över revisionens årsrapport för 2022. Styrelsen har inte i sitt yttrande framhållit synpunkter som avviker från revisionens synpunkter i rapporten. I yttrandet kommenteras några av årsrapportens fördjupningsavsnitt och de rekommendationer som lämnades i årsrapporten. Yttrandet tar upp pågående arbete med ny målstruktur där ett tjänstemannaförslag är framtaget. Vidare kommenteras att anvisningar gällande hur nämnder och bolag ska återrapportera sina uppdrag har förtydligats. Regionledningskontoret kommer även att se över den övergripande återrapporteringen av arbetet med att förebygga oegentligheter inom inköpsområdet. Gällande det kontinuerliga arbetet med att utveckla krisberedskapen redogörs för kopplingen till arbetet med civilt försvar.

⁵⁸ Rekommendation nr 29370, Regionrevisorerna, delrapport regionstyrelsen 2019

Vad gör regionrevisorerna?

Regionrevisorerna granskar den verksamhet som bedrivs av regionens nämnder och bolagsstyrelser. Revisionsuppdraget är det största inom kommunal verksamhet.

Att vara revisor är ett förtroendeuppdrag vars syfte är att med oberoende, saklighet och integritet främja, granska och bedöma verksamheten. Den övergripande uppgiften för revisorerna är att granska hur nämnder och styrelser tar sitt ansvar. De förtroendevalda revisorerna är fullmäktiges och ytterst medborgarnas instrument för den demokratiska kontrollen. De har därmed en viktig funktion i den lokala självstyrelsen.

Ledamöter i nämnder och styrelser ansvarar inför fullmäktige för hur de själva, anställda och uppdragstagare genomför verksamheten. I ansvaret ingår att genomföra en ändamålsenlig verksamhet utifrån fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten, på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt och med en tillräcklig intern kontroll samt att upprätta rättvisande räkenskaper.

I årsrapporter för nämnder och styrelser sammanfattar revisionskontoret den granskning som genomförts under det gångna året. Verksamhetsrevisionen redovisas löpande i projektrapporter. Publikationerna finns på www.regionstockholm.se. Det går även att prenumerera på regionrevisorernas nyhetsbrev genom att anmäla intresse via e-postmeddelande till regionrevisorerna.rev@regionstockholm.se.

Postadress: Box 22230, 104 22 Stockholm

Besöksadress: Hantverkargatan 25 b (T-bana Rådhuset)

Telefon: 08-737 25 00

E-post: regionrevisorerna.rev@regionstockholm.se

Hemsida: www.regionstockholm.se

Regionrevisorerna

Rekommendationer till nämnd/styrelse – Delår 2023

Regionstyrelsen

Avtalsstyrning och uppföljning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
74843 Från rapport 2021/06 Projektrapport	Regionstyrelsen behöver säkerställa att det finns tillräcklig kunskap om de satsningar som görs på specialistsjuksköterskor och vad dessa lett till.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i slutet av 2023 i samband med en förstudie gällande kompetensförsörjning. Tidigare kommentar ÅR 2022: Av regionens budget för 2023 framgår att regionstyrelsen övertar hela ansvaret för finansieringsmodellen av lön vid vidareutbildning till specialistsjuksköterska eller barnmorska. Under 2023 kommer en ny modell tas fram när det gäller styrning och uppföljning av vidareutbildning för specialistsjuksköterskor eller barnmorskor. Rekommendationen bedöms därför som delvis åtgärdad.

Ekonomistyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
86668 Från rapport 2022 Delrapport	Regionstyrelsen bör tydliggöra och säkerställa hanteringen när nämnder/styrelser prognostiserar negativa avvikelser mot resultatkrav.	●	Delår 2023 Granskningen visar att nämnder och bolag har olika beslutshandling vid prognostiserad negativ avvikelse mot resultatkravet. De flesta har ingen tydlig hantering kopplat till det regelverk som finns i regionens styrdokument. Inte heller finns motsvarande hantering av RS i tertialrapporten. Se vidare revisionens skrivning om detta i delrapporten

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			2023. Rekommendationen bedöms inte vara åtgärdad.

Fastighetsförvaltning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
73634 Från rapport 2021/07 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör bereda förslag på styrande principer inom fastighetsområdet för beslut i fullmäktige, antingen årligen som del i regionens budget eller i ett separat styrdokument.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023: Tidigare kommentar ÅR 2022: Av regionstyrelsens yttrande på den aktuella rapporten framgår att regionstyrelsen har i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för regionens mark- och fastighetsägande. Arbetet med att utforma och ta fram planen pågår, och en viktig utgångspunkt i arbetet har varit att en sådan plan bör utgå från och befästa de grundläggande principer som ska gälla. Även styrande principer inom fastighetsområdet bör beslutas av fullmäktige, även om granskningen visar att de fortsatt tillämpas i praktiken. Det förslag till policy för markanvisningar som tagits fram bör beslutas av fullmäktige, även om det inte nödvändigtvis behöver hanteras i samma dokument som planen. Vad gäller den del av planen som rör fastigheterna och strategier är formatet ännu inte fastställt, men det är sannolikt nödvändigt att även denna del beslutas av fullmäktige. Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och tillhörande beslut i fullmäktige kring ovan.
73635 Från rapport 2021/07 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör bereda förslag på en markanvisningspolicy för beslut i fullmäktige, för att säkerställa att markanvisningar sker på affärsmässig grund.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Av regionstyrelsens yttrande på den aktuella rapporten

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>framgår att regionstyrelsen har i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för regionens mark- och fastighetsägande. Arbetet med att utforma och ta fram planen pågår, och en viktig utgångspunkt i arbetet har varit att en sådan plan bör utgå från och befästa de grundläggande principer som ska gälla. Även styrande principer inom fastighetsområdet bör beslutas av fullmäktige, även om granskningen visar att de fortsatt tillämpas i praktiken. Det förslag till policy för markanvisningar som tagits fram bör beslutas av fullmäktige, även om det inte nödvändigtvis behöver hanteras i samma dokument som planen. Vad gäller den del av planen som rör fastigheterna och strategier är formatet ännu inte fastställt, men det är sannolikt nödvändigt att även denna del beslutas av fullmäktige.</p> <p>Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och tillhörande beslut i fullmäktige kring ovan.</p>
73638 Från rapport 2021/07 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att den mark- och fastighetsägarplan som styrelsen tar fram på uppdrag av fullmäktige även beslutas av fullmäktige	–	<p>Delår 2023</p> <p>Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.</p> <p>Tidigare kommentar ÅR 2022: Av regionstyrelsens yttrande på den aktuella rapporten framgår att regionstyrelsen har i uppdrag att ta fram en långsiktig plan för regionens mark- och fastighetsägande. Arbetet med att utforma och ta fram planen pågår, och en viktig utgångspunkt i arbetet har varit att en sådan plan bör utgå från och befästa de grundläggande principer som ska gälla. Även styrande principer inom fastighetsområdet bör beslutas av fullmäktige, även om granskningen visar att de fortsatt tillämpas i praktiken. Det förslag till policy för markanvisningar som tagits fram bör beslutas av fullmäktige, även om det inte nödvändigtvis behöver hanteras i samma dokument som planen. Vad gäller den del av planen som rör fastigheterna och strategier är formatet ännu inte</p>

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			fastställt, men det är sannolikt nödvändigt att även denna del beslutas av fullmäktige. Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och tillhörande beslut i fullmäktige kring ovan.
73640 Från rapport 2021/07 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör förtydliga i reglementena för hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen om det är nämnden eller styrelsen som ansvarar för samordningen av regionens vårdbehov i samband med fastighetsförsäljningar.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Revisionen kan konstatera att i det senaste beslutade reglementet för regionstyrelsen och övriga nämnder, beslutat av fullmäktige 2022-11-22 har flera förändringar och förtydliganden gjorts, men inte något förtydligande kopplat till den utestående rekommendationen.
73642 Från rapport 2021/07 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör förtydliga hur hälso- och sjukvårdsnämnden ska involveras i de strategiska fastighetsfrågor som är väsentliga för den framtida vårdplanering.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Revisionen konstaterar att det finns ett par gemensamma nämndare för genomförda projektgranskningar av investeringar inom hälso- och sjukvårdsområdet under året. Det handlar dels om att det inte finns en tydlig analys av hur det faktiska planerade vårdbehovet ser ut, dels att det är otydligt vem/vilka av regionens nämnder eller bolagsstyrelser som ska ansvara för att ta fram en långsiktig vårdfastighetsstrategi som kopplas till det planerade framtida vårdbehovet. Revisionen kommer att fortsätta följa denna rekommendation tillsammans med andra närliggande rekommendationer. Rekommendationen bedöms vara ej åtgärdad.
75952	Regionstyrelsen bör säkerställa att det i reglemente och	-	Delår 2023

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
Från rapport 2021/10 Projekt rapport	ägardirektiv på ett entydigt sätt framgår vilken organisatorisk enhet som har fastighetsägar- och byggherreansvar för kollektivtrafikens fastigheter.		Rekommendationen är planerad följas upp i samband med årsgranskningen 2023.

Hållbarhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
66458 Från rapport 2021/02 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör, tillsammans med trafiknämnden, fastighets- och servicenämnden och Locum AB, tydliggöra vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa att regionens samhällsviktiga verksamheter kan motstå och hantera framtida klimatförändringar.	●	Tertial 1 2023 Varje verksamhet har ansvar att ta fram en klimat-, risk- och sårbarhetsanalys (KRSA). En övergripande systemsyn kan dock inte åstadkommas i enskild verksamhet utifrån deras eget mandat. Regionstyrelsen har en samordnande roll. I denna övergripande helhetssyn behöver flera olika perspektiv sammanvägas och prioriteras utifrån tillgängliga resurser. Inför sådan sammanvägning behöver t ex nivå av resiliens bestämmas. En aggregerad KRSA kan vara ett betydelsefullt underlag. Rekommendationen bedöms inte vara åtgärdad. I skrivande stund är den koncernövergripande risk- och sårbarhetsanalysen ännu inte beslutad. Revisionen inväntar den innan vidare uppföljning.
66459 Från rapport 2021/02 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör bereda för beslut i fullmäktige vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa ett regionövergripande klimatanpassningsarbete och att regionens samhällsviktiga verksamheter kan motstå och hantera framtida klimatförändringar.	●	Tertial 1 2023 Varje verksamhet har ansvar att ta fram en klimat-, risk- och sårbarhetsanalys (KRSA). En övergripande systemsyn kan dock inte åstadkommas i enskild verksamhet utifrån deras eget mandat. Regionstyrelsen har en samordnande roll. I denna övergripande helhetssyn behöver flera olika perspektiv sammanvägas och prioriteras utifrån tillgängliga resurser. Inför sådan sammanvägning behöver t ex nivå av resiliens bestämmas. En aggregerad KRSA kan vara ett betydelsefullt underlag.

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			Rekommendationen bedöms inte vara åtgärdad. I skrivande stund är den koncernövergripande risk- och sårbarhetsanalysen ännu inte beslutad. Revisionen inväntar den innan vidare uppföljning.
96677 Från rapport 2020/6 Projekt rapport Tidigare ID 67474	Regionstyrelsen bör ta fram stödjande dokument för att tydliggöra och konkretisera följsamhet till de olika områdena inom social hållbarhet.	●	Tertial 1 2023 Granskning visar att Riktlinje Hållbarhet (KHN 2022-0014) innehåller skrivningar om att sociala konsekvenser beaktas i projekt, uppdrag och avtal. Även behovet av fördjupade konsekvensanalyser som ska genomföras vid behov, inklusive särskilda barnkonsekvensanalyser. Vid behov ska åtgärder genomföras och följas upp. Olika aspekter av social hållbarhet nämns som korruption, mänskliga rättigheter, barnrättsperspektivet, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och -språk, jämställdhet, hbtqi. Rekommendationen bedöms därmed vara åtgärdad.

Inköp och upphandling

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29153 Från rapport 2017/5 Projekt rapport Tidigare ID 1103	Regionstyrelsen bör säkerställa att rutiner och arbetssätt finns för att genomföra systematiska utvärderingar av genomförda upphandlingar i syfte att kontinuerligt utveckla upphandlingsprocessen.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp under 2024 i samband med annan inplanerad granskning.
51312 Från rapport 2020 Delrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att det i styrande dokument framgår hur inköp och varuförsörjning ska upprätthållas under en kris.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
58892 Från rapport 2020 Årsrapport	Regionstyrelsen bör se över hur inköp över den ordinarie beloppsgränsen i delegationsordningen ska hanteras vid behov av snabba beslut i en krissituation.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			med årsgranskningen 2023.

Investeringar

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29342 Från rapport 2018/13 Projektrapport Tidigare ID 1388	Regionstyrelsen bör säkerställa att prioriteringar av ersättningsinvesteringar och underhållsåtgärder görs inom ramen för regionens möjliga investeringsutrymme. Detta för att behålla värdet och funktionaliteten i både trafikens och vårdens fastigheter och anläggningar.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: För att stärka det systematiska arbetet med Regions Stockholms anläggningstillgångar behöver trafiknämnden och fastighets- och servicenämnden, enligt budget 2023, under 2023 säkerställa och aktualitetspröva långsiktiga planer för underhåll och ersättningsinvesteringar för samtliga anläggningstillgångar. Revisionen kommer under 2023 att följa denna uppmaning för att säkerställa att den även efterlevs i praktiken.
36766 Från rapport 2019/14 Projektrapport	Regionstyrelsen bör i riktlinjerna för investeringar förtydliga hur avvikelser ska hanteras och finansieras med en tillräcklig kontroll av enskilda investeringar över tid utifrån fattade genomförandebeslut.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar År 2022: Inom ramen för regionledningskontorets arbete med tillämpningsanvisningar kopplat till Region Stockholms styrande dokument för ekonomi kommer anvisningar kring avvikelsehantering att ingå, alternativt ingå som del av fullmäktiges uppdrag i budget 2023 till regionstyrelsen att uppdatera regionens riktlinje för investeringar. Mot bakgrund av detta så kommer revisionen att följa upp rekommendationen då dessa tillämpningsanvisningar är färdigställda, alternativt när regionens investeringsriktlinje är

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			uppdaterad.
58382 Från rapport 2020/8 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att utvärderingar och slutredovisningar av avslutade investeringar genomförs mot fullmäktiges ursprungliga genomförandebeslut gällande tidplan, investeringsutgifter och objektsinnehåll.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Av den reviderade riktlinjen för investeringar framkommer att för avslutade investeringar ska återrapportering med avstämning mot beslutad tidplan, budget och omfattning göras till investeringens beslutsinstans. Revisionen kan även konstatera att frågan om återrapportering hanteras i regionledningskontorets rapporteringsanvisningar kopplade till bokslutsarbetet. Revisionen har dock ännu inte sett om och hur regionstyrelsen faktiskt rapporterar avslutade investeringar till investeringens beslutsinstans, i detta fall fullmäktige, varvid rekommendationen fortsatt bedöms som delvis åtgärdad. Nästkommande uppföljning bedöms ske i samband med årsrapportering 2023.
76154 Från rapport 2021/09 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att skrivningarna i riktlinjen för investeringar och riktlinjerna för ekonomistyrning överensstämmer när det gäller om och i sådana fall när nämnder och bolagsstyrelser ska lyfta beslutade avvikelser mot fattade genomförandebeslut till regionstyrelsen för godkännande.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Av budget 2023 framgår att regionstyrelsen har fått i uppdrag att se uppdatera Region Stockholms riktlinje för investeringar i syfte att åstadkomma bättre styrning och kontroll. I samband med det arbetet kan lämpligen förtydliganden göras inom området. Revisionen har haft en förtydligande dialog, samt överlämnat ett dokument med föreslagna förtydliganden under våren 2023.

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			Revisionen kommer att följa upp rekommendationen då regionstyrelsens uppdrag är slutfört
84845 Från rapport 2022/01 Projektrapport	Regionstyrelsen bör i reglementet för hälso- och sjukvårdsnämnden förtydliga hur nämnden ska kunna ta sitt ansvar för behovet av robusta och säkra lokaler i enlighet med Socialstyrelsens föreskrift.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Av regionstyrelsens yttrande på revisionsrapporten framgår att inom ramen för Region Stockholms förstärkta arbete med beredskapsfrågor och civilt försvar som leds och samordnas av regionstyrelsen, kommer det att ingå att identifiera lämplig dimensionering på robusthet för hälso- och sjukvårdens fastigheter. Arbetet kommer att ske i dialog med hälso- och sjukvårdens utförare- och beställarverksamhet samt fastighetsverksamheten. Med detta arbete som grund kan sedan bedömning göras om förtydligande bör ske i någon nämnds reglemente enligt regionstyrelsen. Revisionen avser att följa upp ovanstående arbete och eventuella förtydliganden i berörda verksamheters reglementen.
85852 Från rapport 2022/02 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att en investerings effekt på robusthet framgår i underlagen inför investeringsbeslut.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.

IT/informationssäkerhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67468 Från rapport 2021/03 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att FSN ges ett tydligare uppdrag att skapa en gemensam, kostnadseffektiv och säker it- och informationsmiljö om hela regionens IT-infrastruktur konsolideras i stället för bara delar av den.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67469 Från rapport 2021/03 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa efterlevnad av styrmodellen för it och digitalisering för att underlätta prioritering mellan olika behov och nyttor samt stärka förmågan att samskapa digitala tjänster.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
67470 Från rapport 2021/03 Projektrapport	Regionstyrelsens roll gentemot FSN bör tydliggöras, bl.a. när det gäller beslut och ansvar för kontraktering av IT-tjänster, val av leverantör och leverantörskontakter.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
97503 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör tydliggöra ansvar och roller gällande ägarskap och förvaltning av vårdinformationsmiljön	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
97504 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör ta fram en strategisk plan som tydliggör hur det fortsatta arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager ska genomföras och hur risker och utmaningar ska hanteras.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
97505 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör sammanställa och tydliggöra ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för arbetet med huvudjournalssystem och vårddatalager och specifikt Karolinskas respektive regionstyrelsens roller i utvecklingen av vårddatalager.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
97506 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa former för beslutsfattande i nu planerat utvecklingsarbete gällande vårdinformationsmiljön och att beslut fattas på rätt nivå.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
97507 Från rapport 2022/11 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att informations- och patientsäkerhetsrisker gällande vårddatalagret analyseras.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.

Regionrevisorerna

Oegentligheter

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67991 Från rapport 2021 Delrapport	Regionstyrelsen bör - stärka kontrollen av att ledamöter i styrelsen inte förenar sitt uppdrag med tjänst eller annat uppdrag utan styrelsens medgivande. - förbättra dokumentationen av jäv i protokoll.	●	Delår 2023 Rutiner för dokumentationen av jäv i regionstyrelsens protokoll följs av regionstyrelsens sekreterare och följs upp sammanträdesvis. Utbildningar i bland annat jävsfrågor har hållits för regionstyrelsen och dess underorgan samt för klimat- och regionutvecklingsnämnden. Rekommendationen bedöms åtgärdad.

Personal

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
36966 Från rapport 2019/10 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att konkretiseringen av arbetet med kompetensförsörjningsstrategin sker på längre sikt än ett år i taget.	●	Tertial 1 2023 Den kompetensförsörjningsstrategi som gällde vid rekommendationens tillkomst, upphörde att gälla år 2021. Frågan om långsiktighet kvarstår dock och med det nya uppdrag som givits i budget 2023 (RS 2022-0123) om att arbeta fram och implementera en ny kompetensförsörjningsstrategi kvarstår rekommendationen. Revisionen planerar en ny granskning i frågan under 2024. Uppföljningen av rekommendationen görs till årsrapporten 2024.
73637 Från rapport 2021/07 Projekt rapport	Regionstyrelsen bör snarast verka för att anställningsförhållandet för förvaltningschefen för fastighetsverksamheten formaliseras så att denne är anställd av regionen.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Rekommendationen kommer ursprungligen från årsrapporten 2019 för fastighets- och servicenämnden (FSN) och har legat på FSN. I samband med projektgranskningen 2021/7

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>har rekommendationen förts över till regionstyrelsen då det av reglementet för regionstyrelsen framgår i 3 § 6 att styrelsen ska anställa nämndernas förvaltningschefer och bestämma anställningsvillkor och därmed sammanhängande frågor, inkluderande upphörande av anställning.</p> <p>Revisionen håller inte med regionledningskontorets argumentation om att i och med att fullmäktige har beslutat utse Locums vd till förvaltningschef och att vd har tillträtt, så föreligger en anställning även om det inte formaliserats genom ett anställningsavtal. Revisionen håller vidare inte med regionledningskontoret bedömning att det inte finns några formkrav för en anställning och att den tillsättning som regiondirektören skriftligen beslutat om per den 1 juli 2019 är tillräcklig.</p>

Strategisk styrning och organisation

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
30106 Från rapport 2019 Delrapport Tidigare ID 1579	Regionstyrelsen bör säkerställa att mål och indikatorer inför fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt beredda, förankrade och att det finns en process för kvalitetssäkring.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
57480 Från rapport 2020/5 Projektrapport	Regionstyrelsen bör tydliggöra hälso- och sjukvårdsnämndens ansvar för digitaliseringen, särskilt i rollen som beställare av hälso- och sjukvård.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2021: Revisionen noterar att det i budget 2022 finns ett tydliggörande på en övergripande nivå av ansvar. Revisionen bild är dock att det också behövs en del tydliggörande på lägre nivåer. Revisionen kommer därför fortsätta följa hur detta tydliggörs under 2022. Rekommendationen bedöms där-

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			med vara delvis åtgärdad.
57481 Från rapport 2020/5 Projektrapport	Regionstyrelsen bör i samverkan med hälso- och sjukvårdsnämnden fastställa på vilka grunder regionen ska delta i Ineras utvecklingsåtgärder och hur beslut om deltagande i dessa ska tas.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
74239 Från rapport 2021/05 Projektrapport	Regionstyrelsen bör utvärdera hur olika finansieringsformerna för det interna arbetet i Region Stockholm kan bidra till målet att vara den mest innovationsdrivna geografiska regionen.	●	Delår 2023 Regionstyrelsen har i sitt arbete fångat upp syftet att stödja innovationsidéer på ett tidigt stadium. Systemet nu uppbyggt med ansökningsförfarande till innovationsfonden och tillhörande stödjande process, fångar upp idéer som även om medelansökan avslås kan gå vidare. Rekommendationen bedöms därmed vara åtgärdad. Inför ev ny innovationsstrategi kan finansieringsformen ses över för att säkerställa att fond som finansieringsform är det bästa alternativet till att stödja innovationsidéer.
78276 Från rapport 2021 Årsrapport	Regionstyrelsen bör analysera och tydliggöra förutsättningarna för att nämnders och bolags servicefunktioner ska överföras till fastighets- och servicenämnden.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
91002 Från rapport 2022/06 Projektrapport	Regionstyrelsen bör tillsammans med trafiknämnden säkerställa att det inbördes förhållandet mellan de regionala inriktningsdokumenten för trafikplanering förtydligas, framför allt i sammanhang där samverkan sker med externa parter.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp under 2024 i samband med annan planerad granskning.
96674 Från rapport 2018 Årsrapport Tidigare ID 30029	Regionstyrelsen bör utveckla former för hur Region Stockholms verksamheter ska bidra till målen i RUF5.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
98179	Regionstyrelsen bör säkerställa att indikatorer och målvär-	–	Delår 2023

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
Från rapport 2022 Årsrapport	den som kopplar till den regionala utvecklingen i budgeten utgår från vad Region Stockholm ska uppnå för aktuellt budget/planår.		Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.

Säkerhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
59590 Från rapport 2020 Årsrapport	Regionstyrelsen bör stärka sin uppföljning så att styrelsen får en regelbunden lägesbild av regionens krisberedskap.	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023 och/eller i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.
85850 Från rapport 2022/02 Projektrapport	Regionstyrelsen bör definiera vilken nivå på robusthet som behövs för att uppnå tillräcklig driftssäkerhet och beredskap för sjukhusbyggnaderna.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
98185 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör i samarbete med hälso- och sjukvårdsnämnden tydliggöra beslutsmandaten för beslutsfattarna i de regionala krisstaberna. Detta gäller särskilt beslutsmandat i förhållande till övriga nämnder och bolag.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023 och/eller i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.
98186 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör, i enlighet med utpekat ansvar i krisberedskapsplanen, säkerställa en övergripande planering för övning kopplat till krisberedskap.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023 och/eller i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.
98187 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionstyrelsen bör, i enlighet med utpekat ansvar i krisberedskapsplanen, följa upp att övriga nämnder och styrelser utför de specifika uppdrag som har specificerats i planen.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023 och/eller i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
108575 Från rapport 2023 Delrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att nämnder och bolag med privata utförare har med dessa verksamheter i sina risk- och sårbarhetsanalyser.	–	

Verksamhetsstyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
57270 Från rapport 2020/7 Projektrapport	Regionstyrelsen bör se till att uppföljningen till fullmäktige ger en samlad bild av läkemedelsförsörjningen för att underlätta beredskap inför en kris eller extraordinära händelser.	–	Tertial 1 2023 I Regionens Läkemedelsstrategin 2023-2026 finns mål om bl a God och säker tillgång till läkemedel. Strategin följs upp årligen och föredras för hälso- och sjukvårdsnämnden. Rekommendationen pekar på behovet av återkoppling till fullmäktige för en samlad bild. Sedan rekommendationens tillkomst har en överenskommelse tecknats mellan SKR och staten (juni 2022) om försörjningsberedskap för läkemedel. Ytterligare ett tillägg till den överenskommelsen tillkom 2023 (RS 2023-0103-29) med dels en utvidgad lista över läkemedel som är tänkt att utgöra ett stöd för regionernas prioritering, och dels ska regionerna också med stöd av SKR påbörja ett arbete med att analysera åtgärder i syfte att på ett ändamålsenligt sätt nå ut med anpassad information till förskrivare om restsituationer och försäljningsuppehåll. Budget 2023 innehåller uppdrag om bl a försörjningsberedskap. Revisionen fortsätter följa området där det fortfarande pågår ett flertal insatser. Rekommendationen bedöms fortsatt inte åtgärdad.
74237 Från rapport 2021/05 Projektrapport	Regionstyrelsen och tillväxt-och regionplanenämnden bör i samverkan säkerställa att ansvaret för det regionala utvecklingsuppdraget är tydligt för externa parter.	●	Tertial 1 2023 Kommunikationsarbete pågår. Det ska tydliggöra hur relevanta strategier är sammankopplade och kompletterar varandra. Under hösten har en dialog- och mötesserie

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>genomförts med Stockholmsregionens innovationsnoder och avslutades med dialogkonferens där det regionala uppdraget berörts.</p> <p>Revisionen planerar att undersöka hur kommunikationsarbetet fungerat i ny granskning senhösten 2023.</p>

Ägarstyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
38583 Från rapport 2019 Årsrapport	Regionstyrelsen behöver tydliggöra vad ansvaret för strategisk samordning mellan sjukhusen enligt fullmäktiges styrdokument innebär i praktiken.	●	<p>Delår 2023</p> <p>Revisionen konstaterar i delrapporten 2023 att regionstyrelsen i det nya reglementet tilldelats ansvar för strategisk produktionsplanering för hälso- och sjukvården samt samordning mellan den egenägda vårdens olika nämnder och bolag. Samtidigt har hälso- och sjukvårdsnämnden och primärvårdsnämnden inom sina respektive vårdområden ansvar för att planera och följa upp vården och att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt. Varken reglementet eller annat styrdokument preciserar hur regionstyrelsens ansvar för strategisk produktionsplanering och samordning av den egenägda vården förhåller sig till beställarnämndernas ansvar för att planera och följa upp vården samt att produktionen styrs och samordnas på ett effektivt sätt. Granskningen visar att det löpande sker täta avstämningar mellan sjukvårdsdirektören på regionledningskontoret och förvaltningschefen för hälso- och sjukvårdsförvaltningen för att bland annat, vid behov, hantera aktuella frågor inom planering och samordning.</p> <p>Revisionen bedömer i delrapporten att regionstyrelsen, i samband med det fortsatta arbetet med styrningen av hälso- och sjukvården, behöver säkerställa att ansvar för planering och samordning inom hälso- och sjukvårdsområ-</p>

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			det tydligt definieras. Rekommendationen bedöms mot denna bakgrund fortsatt vara delvis åtgärdad.
85851 Från rapport 2022/02 Projektrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att det är tydligt var ansvaret finns för att ta fram en övergripande risk- och sårbarhetsanalys för hälso- och sjukvårdssystemet i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter.		Delår 2023 Det framgår av granskning och regionledningskontorets kommentar på rekommendationen att ansvaret ligger på regionledningskontoret. Detta kan med fördel förtydligas i samband med kommande revideringar av styrdokumentet. Rekommendationen bedöms dock vara åtgärdad.

Övrigt

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
78277 Från rapport 2021 Årsrapport	Regionstyrelsen bör säkerställa att fullmäktiges beslut som rör skilda frågor så långt som möjligt hanteras i separata ärenden för att öka transparens och spårbarhet.		Delår 2023 Revisionen noterar återkoppling från regionledningskontoret gällande beslutad inriktning för ärendehantering, vilken är i linje med rekommendationen. Revisionen följer höstens ärenden och följer upp rekommendationen i samband med årsgranskningen 2023.

Regionrevisorerna

Rekommendationer till ledning – Delår 2023

Regionstyrelsen

Ekonomistyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67990 Från rapport 2021 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör i sina redogörelser för regionledningskontorets årsprognos respektive helårsutfall i jämförelse med årsbudget tydligt specificera och kommentera avvikelser.	●	Delår 2023 Vid granskning av delårsrapporten 2023 konstaterar revisionen att redovisningen av årsprognos respektive utfall i jämförelse med årsbudget har kommenterats mer utförligt än tidigare. Dock bör bidrag och projektmedel kommenteras mer utförligt då en stor del av budgeten och planeringen enligt verksamhetsplanen avser detta. Rekommendationen kvarstår.

Hållbarhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29119 Från rapport 2015 Årsrapport Tidigare ID 813	Regionledningskontoret bör tydliggöra hur investeringarnas miljöpåverkan ska beskrivas i beslutsunderlagen inför genomförandebeslut, dels för att täcka miljöbalkens krav, dels för att täcka de krav som regionens regionens hållbarhetspolicy och -strategi ställer upp."	●	Delår 2023 Denna rekommendation är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023. Tidigare kommentar ÅR 2022: Det saknas ännu stödjande dokument till investeringsriktlinjen som ska tydliggöra hur investeringarnas miljöpåverkan ska beskrivas i beslutsunderlagen. Arbetet pågår med att förtydliga hur hållbarhetsaspekter ska hanteras inom investeringsområdet. Antingen som en del i regionens riktlinje för investeringar eller i till den tillhörande tillämpningsanvisningar. Enligt RLK kommer detta arbetet slutfö-

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			<p>ras inför beslut under 2023.</p> <p>Rekommendationen kommer följas upp när den reviderade riktlinjen/tillämpningsanvisningen beslutats.</p>

Intern kontroll

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
29155 Från rapport 2017/8 Projekt rapport Tidigare ID 1106	Landstingsstyrelsens förvaltning bör ta fram en landstingsövergripande vägledning för utformning av och innehåll i ekonomiska och eventuellt andra konsekvensbeskrivningar i beslutsunderlagen till nämnder och styrelser"	●	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023.
29203 Från rapport 2017 Årsrapport Tidigare ID 1253	Landstingsstyrelsens förvaltning bör säkerställa att de kontroller som ska genomföras vid löneutbetalningar dokumenteras i en rutinbeskrivning eller checklista som stöd till cheferna.	●	Delår 2023 Revisionen konstaterar att det inte skett några förändringar i rutiner jämfört med 2022 då revisionen konstaterade att det saknas en central kontroll över att befintliga rutinbeskrivningar tillämpas i samband med lönekorning och att kontrollmomenten faktiskt utförs. Mejl skickas numera ut till samtliga med personalansvar inför godkännande av lön med ett antal kontroller som ska utföras. Lönerapport ska signeras av ansvarig som bevis på detta. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
29204 Från rapport 2017 Årsrapport Tidigare ID 1254	Landstingsstyrelsens förvaltning bör säkerställa att uppföljning sker av att samtliga ansvariga chefer granskar och signerar sina utanordningslistor.	●	Delår 2023 Regionledningskontoret har implementerat ett lokalt kontrollmoment rörande säkerställande av attest av löner innan utbetalning. Rekommendationen bedöms åtgärdad.
29370 Från rapport 2019 Delrapport Tidigare ID	Koncernfinansiering - generellt I syfte att ytterligare stärka den interna kontrollen bör följande upprättas:- dokumenterade rutinbeskrivningar för väsentliga processer med påverkan på den finansiella rapporteringen- dokumente-	●	Delår 2023 Det framgår av granskningen i samband med delåret att ett arbete pågår med att minska risken för personberoende

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
1566	rade riskanalyser med identifiering av motverkande kontrollmoment.		inom enheten för koncernfinansiering. Dock kvarstår tidigare bedömning att dokumentationen kan förstärkas och förtydligas ytterligare. Rekommendationen bedöms fortsatt vara delvis åtgärdad.
29378 Från rapport 2019 Delrapport Tidigare ID 1576	Regionledningskontoret bör säkerställa att genererade logglistor ur Heroma tas fram för regelbunden kontroll och kvalitetssäkring av ändringar av fasta data för att minska risken för felaktiga ändringar.	●	Delår 2023 Revisionen konstaterar att det inte skett några förändringar i rutiner sedan 2022 då revisionen konstaterade att det inte genomförs någon systematisk genomgång på förvaltningsövergripande (regionövergripande) nivå avseende ändringar på lokal verksamhetsnivå. <ul style="list-style-type: none"> • Det finns ingen formell övergripande process för behörighetsadministration. • Det görs ingen regelbunden och övergripande genomgång av användare för att säkerställa att behörigheter ligger i linje med användarnas arbetsuppgifter. • Det sker ingen regelbunden och övergripande genomgång av befintliga behörigheter som finns upplagda i systemet. Dock har ett arbete påbörjats och ska enligt regionledningskontoret vara avslutat kvartal 3, 2023. Rekommendationen bedöms fortsatt som ej åtgärdad.
86669 Från rapport 2022 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör komplettera regelverk och rutiner med hur uppföljning och kontroll av inköpskort ska ske i syfte att säkerställa en tillräcklig intern kontroll.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp under 2024.
86670 Från rapport 2022 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör följa upp och utvärdera implementeringen av utvecklingsinsatser gällande hanteringen av inköpskort för att säkerställa att regelverk och instruktioner efterlevs.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp under 2024.
98181 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör på en regionövergripande nivå tydliggöra processen för statsbidragshanteringen.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			med årsgranskningen 2023.

Investeringar

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
107164 Från rapport 2023/02 Projektrapport	Regionledningskontoret bör ta fram tydliga anvisningar för hur prisuppräknningar ska hanteras i framtida utgiftsprognoser för beslutade och planerade investeringsprojekt så att prioritering kan ske utifrån likartade förutsättningar.	—	

Oegentligheter

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
67992 Från rapport 2021 Delrapport	Regionledningskontorets ledning bör - säkerställa att beslut fattas av behörig chef snarast vid medarbetares anmälan om bisyssla. - stärka uppföljningen av anställdas bisysslor.		Delår 2023 Rekommendationen kommer att planeras in för uppföljning när regionledningskontorets arbete utifrån lämnad statuskommentar är avslutat. Tidigare kommentar ÅR 2022: Regionledningskontoret har sett över hanteringen av bisysslor inom regionen och avser revidera tillämpningsanvisningarna i samband med tertialredovisningen 2023. Vid revisionens uppföljning framkommer att särskilda utbildningsinsatser och kunskapshöjande åtgärder inom området har genomförts under året. För att stärka uppföljningen av anställdas bisysslor ska en intern rutin för återkommande uppföljning tas fram till chefer och ledning. Då arbete pågår och ännu ej färdigställtts bedöms rekommendationen som delvis åtgärdad.
98180 Från rapport 2022 Årsrapport	Ledningen för regionledningskontoret bör säkerställa att visselblåsartjänsten är känd bland regionens medarbetare, t.ex. genom regelbundna utbildnings- och informationsinsatser samt genom att bättre synliggöra visselblåsartjänsten.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
	ten på regionens intranät.		med årsgranskningen 2023.

Räkenskaper

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
98182 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör samla och utveckla rutinerna för statsbidrag och projekthantering så att beskrivningen blir heltäckande för hela den lokala hanteringen av bidrag/projekt inklusive statsbidragen.	–	Delår 2023 Rekommendationen planeras följas upp i samband med årsgranskningen 2023.

Strategisk styrning och organisation

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
51313 Från rapport 2020 Delrapport	Regionledningskontoret bör säkerställa att det finns dokumenterade arbetsprocesser för hur regionen organiserar arbetet med länsplanen.		Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen. Tidigare kommentar ÅR 2022: Revisionen bedömer att det finns en struktur för revidering och löpande uppföljning av länsplanen. Då det är första gången som Region Stockholm fungerat som länsplaneuppdrättare understryker revisionen vikten av att den utvärdering av revideringsprocessen genomförs och att slutsatser och lärdomar på ett strukturerat sätt dokumenteras och återförs till såväl nästkommande revideringsprocess, som till det löpande arbetet med länsplanen. Rekommendationen bedöms vara delvis åtgärdad.
76962 Från rapport 2021 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att beslutsunderlag gällande reglemente som ska fastställas av fullmäktige inte innehåller reglering av vilka beredningar som ska finnas då detta enligt kommunallagen ska fastställas av respektive nämnd.		Delår 2023 Regionfullmäktige fattade, i samband med beslut om ny politisk organisation 15 nov 2022, beslut om att inrätta beredningar under nämnder. Enligt kommunallagen (3 kap.

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			5 § 3 st KL) tillfaller rätten att inrätta nämndberedningar, nämnderna själva. Rekommendationen utgår dock mot bakgrund av att det råder delade meningar i den juridiska bedömningen huruvida regionfullmäktige kan besluta om inrättande av beredningar. Rekommendationen avslutas.

Säkerhet

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
98188 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör tydliggöra vilka befintliga och planerade styrdokument som styr beredskapsområdet och hur dessa förhåller sig till varandra.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023 och/eller i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.
98189 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör tydliggöra hur kontorets stabsarbete ska fungera och säkerställa att den personal som kan bli aktuell i stabsarbetet har tillräcklig utbildning för detta.	–	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband med årsgranskningen 2023 och/eller i samband med planerad granskning 2024 gällande Civil beredskap.
98190 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör formalisera en tydlig och förutsägbar process för regionens risk- och sårbarhetsanalyser.	●	Delår 2023 Ytterligare granskning av regionens process för risk- och sårbarhetsanalys, vilken avrapporteras i form av PM till regionledningskontoret hösten 2023, visar på att behovet av att utveckla processen kvarstår. Rekommendationen bedöms inte vara åtgärdad.
107481 Från rapport 2023/01 Projektrapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att hela Region Stockholms behov representeras i de forum kopplade till vatten som har direkt påverkan på Region Stockholms verksamheter och inkluderar externa aktörer.	–	
108576 Från rapport	Regionledningskontorets ledning bör säkerställa att mallarna för risk- och sårbarhetsanalyser förvaltas och utvecklas	–	

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
2023 Delrapport	för att säkerställa kvalitet samt underlätta hantering och aggregering.		

Verksamhetsstyrning

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
74241 Från rapport 2021/05 Projektrapport	Regionledningskontoret bör tydligare ange hur självskattningsindikatorer om innovationsarbete ska definieras så att mätning och uppföljning sker på ett enhetligt sätt	●	Tertial 1 2023 Revisionen har tagit del av den PM som förklarar indikatorn. Revisionen planerar en granskning 2023 för att verifiera hur självskattningen och förklaringen till indikatorn fungerar. Rekommendationen följs upp till årsrapporten 2023.

Övrigt

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
78279 Från rapport 2021 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör i rapportering av ekonomi och verksamhet för regionstyrelsen följa de anvisningar och mallar som finns för nämnderna.	●	Delår 2023 Regionledningskontoret (RLK) har tagit fram en checklista som används i uppföljningsprocesserna för att förbättra rapporteringen. Enligt RLK är kraven på tjänsteutlåtanden att de ska vara tydliga, konsekventa och så kortfattade som möjligt, men samtidigt en läsbar redogörelse för periodens arbete mot respektive mål. Ambitionen är att rapporterna ska följa anvisningar och mallar som finns för nämnderna. Revisionen bedömer att regionledningskontorets rapportering vid delåret följer anvisningar och mallar. Rekommendationen bedöms åtgärdad.
98183 Från rapport 2022 Årsrapport	Regionledningskontorets ledning bör för utlämning av hälsodata arbeta fram en rutin för datauttag även för andra typer av datakällor än VAL och Take Care.	—	Delår 2023 Rekommendationen är planerad att följas upp i samband

Regionrevisorerna

Ursprung	Rekommendation	Åtgärdad	Revisionens kommentar
			med årsgranskningen 2023.

Regionstyrelsen

Yttrande över regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen

Föredragande regionråd: Aida Hadžialić

Ärendebeskrivning

Regionrevisorerna har överlämnat Årsrapport 2022, till regionstyrelsen för yttrande.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör yttrande över regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen.

Regionrådsberedningens motivering

Regionrådsberedningen instämmer i regiondirektörens tjänsteutlåtande. För att Region Stockholm ska kunna uppnå en mer ändamålsenlig verksamhet är det väsentligt att förstärka den interna styrningen och kontrollen. Ett aktivt arbete pågår därför med att efterfölja regionrevisorernas rekommendationer, såsom genom förtydligandet av styrningsdokument och målstruktur inför Budget 2024, såväl som uppföljningen av krisberedskap. Framöver behöver regionen fortsätta det systematiska arbetet med att beakta regionrevisorerna rekommendationer och presentera åtgärder vid behov.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen

Aida Hadžialić

Yttrande över regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen

I den årliga granskningen av revisionen har regionrevisorerna utvärderat verksamheten och dess ändamålsenliga samt ekonomiskt tillfredsställande genomförande. Revisorerna anser att fullmäktiges mål om ekonomi och balans för 2022 har uppnåtts på grund av överskottet.

Efter flera år med positiva resultat ser man nu en framtid av ekonomiska utmaningar. Fullmäktiges tre inriktningsmål för 2022 har till största delen uppnåtts. Två mål har helt uppfyllts, "*En hållbar regional utveckling*" samt "*Långsiktig hållbar ekonomi*," medan det tredje målet, "*Hållbar arbetsgivare*," har delvis uppfyllts enligt målmodellen.

Inom målet "*En hållbar regional utveckling*" har flera delmål inte uppnåtts. För att främja ekonomisk hushållning behöver samordning, styrning och kontroll förbättras. Mål och indikatorer bör analyseras mer i ett långsiktigt perspektiv.

Sverigedemokraterna menar att den ekonomiska delen har en vag utgångspunkt och att den behöver en mer långsiktig planering. Verksamheten har inte uppfyllt sina mål, vilket ger anledning till kritik mot det politiska styret för bristande styrning och kravhantering. Det krävs tydliga riktlinjer och realistiska mål i syfte att verksamheterna ska nå framgång.

De befintliga målen bör därför ses över då de är svårtolkade och otydliga.

Med detta i åtanke anser Sverigedemokraterna att regionstyrelsen bör göra en egen bedömning av det arbete som utförts och om regionstyrelsen anser att de verkligen har uppnått målen.

Regionstyrelsen

Yttrande över regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör yttrande över regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen.

Sammanfattning

Regionrevisorerna har överlämnat Årsrapport 2022, till regionstyrelsen för yttrande. I regionrevisorernas granskning framgår att årsredovisningen för Region Stockholm i allt väsentligt bedöms vara upprättad enligt god redovisningssed, enligt Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning, Lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och Rådet för kommunal redovisning (RKR) rekommendationer och ger en rättvisande bild av årets resultat och ekonomiska ställning. Revisionen bedömer att balanskravstutredningen i allt väsentligt följer lagens krav.

Regionrevisorerna bedömer att ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat är tillfredsställande, samt att räkenskaper är rättvisande. Den interna styrningen och kontrollen bedöms inte helt tillräcklig.

Regionledningskontoret ser regionrevisorernas granskning som en del i Region Stockholms förbättringsarbete, där delrapporten är en återkommande avstämningsspunkt. Ett systematiskt arbete sker inom regionledningskontoret för att beakta de bedömningar som regionrevisorerna lämnat i rapporten och åtgärda de rekommendationer där regionstyrelsen delar regionrevisorernas bedömning av de frågor som lyfts.

Av totalt 49 rekommendationerna som lämnats till regionstyrelsen har 24, eller 49 procent, åtgärdats. För de 25 rekommendationer som återstår att hantera, pågår arbete med utgångspunkt från regionstyrelsens ställningstagande av vad som kvarstår att åtgärda.

Bakgrund

Regionrevisorerna har överlämnat Årsrapport 2022, till regionstyrelsen för yttrande. I årsrapporten redovisas revisionens granskning av

regionstyrelsens övergripande styrning och samordning av Region Stockholms verksamhet 2022 till grund för revisorernas ansvarsprövning. Även granskningsresultatet för regionstyrelsens egen verksamhet och dess enheter; regionledningskontoret, skadekontot och koncernfinansiering ingår.

I den årliga revisionen prövas om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om den interna styrningen och kontrollen varit tillräcklig samt om räkenskaperna är rättvisande.

Regionledningskontoret ser regionrevisorernas granskning som en del i Region Stockholms förbättringsarbete, där årsrapporten är en återkommande avstämningsspunkt. Ett systematiskt arbete sker inom regionledningskontoret för att beakta de bedömningar som regionrevisorerna lämnat i sina rapporter och åtgärda de rekommendationer där regionstyrelsen delar regionrevisorernas bedömning i det som lyfts. Under året har yttranden lämnats över följande rapporter:

RS 2022-0393 Yttrande över regionrevisorernas årsrapport 2021 för regionstyrelsen.

RS 2022-0816 Yttrande över regionrevisorernas delrapport 2022 för regionstyrelsen.

RS 2021-0958 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 5/2021, Region Stockholm som innovationspartner.

RS 2021-0959 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 6/2021, Kompetensförsörjning av specialistsjuksköterskor.

RS 2021-1048 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 7/2021 Försäljning av regionens vårdfastigheter.

RS 2021-1049 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 8/2021 Investeringar i tunnelbanans utbyggnad.

RS 2022-0244 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 9/2021 Investeringsprocessen i praktiken.

RS 2022-0245 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 10/2021
Fastighetsägar- och byggherreansvar.

RS 2022-0246 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 11/2021
Hantering av coronapandemin.

RS 2022-0725 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 1/2022
Åtgärdsvalsprocessen i investeringsverksamheten.

RS 2022-0721 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 2/2022
Robusta sjukhus.

RS 2022-0872 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 4/2022
Klimatneutral region 2045.

RS 2022-0929 Yttrande över regionrevisorernas projektrapport 6/2022
Regional trafikplanering - strategier, styrning och samverkan för
trafikutveckling.

Regionledningskontorets förslag och motivering

I årsrapporten 2022 framför regionrevisorerna ett antal bedömningar och rekommendationer till verksamheten. Regionstyrelsen har tidigare yttrat sig över regionrevisorernas bedömningar och rekommendationer i tillhörande projektrapporter. Därutöver lämnar regionledningskontoret följande kommentarer på regionrevisorernas årsrapport 2022.

Mål och indikatorer

Regionrevisorerna framför att det i styrdokument fortsatt finns behov av att konkretisera styrningen mot en god ekonomisk hushållning i ett långsiktigt perspektiv. Revisionen menar, liksom tidigare, att det finns risk att fokus blir allt för kortsiktigt. Såväl i budget som i årsredovisningen behöver en analys göras av vad som ligger till grund för de målvärden som satts för de finansiella indikatorerna. Regionstyrelsen bör också, enligt tidigare rekommendation, säkerställa att mål och indikatorer inför fullmäktiges budgetbeslut är tillräckligt beredda, förankrade och att det finns en process för kvalitetssäkring.

Regionledningskontorets kommentar:

Översyn och förslag på förbättringar av mål och indikatorer sker årligen som en del i budgetprocessen. De finansiella indikatorernas målvärden sätts med fokus på budgetåret samt de två planåren, sammantaget en treårsperiod. I budget 2023 har regionfullmäktige beslutat att

regionstyrelsen uppdras att ta fram ett förslag till ny målstruktur. Regionrevisorernas bedömning kommer beaktas i det arbetet.

Uppdrag

Regionrevisorerna framför bland annat att uppdragen bör vara tidsbestämda. Där det inte är möjligt bör det kommenteras hur uppdraget ska återrapporteras.

Regionledningskontorets kommentar:

Regionledningskontoret har under 2022 och 2023 utvecklat uppdragsrapporteringen för nämnder och bolag. Tidplan infördes 2022 som obligatorisk uppgift när uppdrag följs upp i Stödet. Tidplanen kan justeras vid varje uppföljning, och anvisningarna anger att detta i så fall ska kommenteras. Från och med delårsrapportering 2023 framgår tidplan också i samtliga nämnders och bolags återrapportering av uppdrag. I vissa fall kan tidplan för uppdrag inte anges. Avsaknad av tidplan förklaras som regel i återrapporteringen.

Regionledningskontoret kommer även utreda kompletterande statusalternativ för uppdrag som har flyttats till annan nämnd, återkallats, eller av annan orsak än genomförande inte längre är aktuella bör kunna rapporteras med annan status än "Avslutat". Regionledningskontoret kommer också att se över anvisningarna för uppföljning av uppdrag och skärpa krav på uppgifter om varför tidplan saknas och hur uppdrag planeras att återrapporteras.

Erfarenheter från covid-pandemin

Regionrevisorerna framför att förändringsprojektets slutrapport, för att omhänderta rekommendationer efter utvärdering av hanteringen av coronapandemin, ger en översikt inom flera viktiga utvecklingsområden. Regionrevisorerna framför att det inte finns någon samlad planering för en kontinuerlig, uppföljning av planerade respektive föreslagna åtgärder.

Regionledningskontorets kommentar:

I och med att arbetet för att omhänderta lärdomar och förbättringsförslag från utvärderingen av pandemin slutförts, har den fortsatta hanteringen med att stärka krishanteringsförmågan i Region Stockholm övergått till den ordinarie verksamheten.

Oegentligheter inom inköpsprocessen

Regionrevisorerna kommenterar att det finns ett ramverk med ett antal policyer och riktlinjer som berör och reglerar oegentligheter inom inköpsprocessen. Dessa styrande dokument bedömer revisionen i huvudsak

vara utförliga och omfatta nödvändiga beskrivningar av hanteringen av oegentligheter på en central/övergripande styrnivå. Revisionen ser positivt på de diskussioner som förs om att införa ytterligare stöd inom området som till exempel införande av e-learning. Genom publicering av styrdokument på intranätet och inrättande av olika nätverk bedömer revisionen att det finns en styrning och kanaler för informations- och erfarenhetsutbyte. Det centrala visselblåsarsystemet gör det möjligt att anmäla oegentligheter och missförhållanden, även för den som vill vara anonym.

Regionrevisorerna för fram att arbetet med att förebygga oegentligheter hanteras inom en rad områden men att det kan bli mer tydligt hur regionstyrelsen utifrån sin uppsikt hanterar detta ur ett helhetsperspektiv. Regionstyrelsen bör därför se över den formella återrapporteringen utifrån ett uppsiktsperspektiv med en tydligare samlad bedömning av nämnder och bolags arbete enligt Region Stockholms styrdokument inom området.

Regionledningskontorets kommentar:

I Region Stockholms riktlinje för intern kontroll framgår att, *vid identifiering och analys av risker ska nämnder och bolag ta hänsyn till risker för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter*. I Region Stockholm årsredovisning görs en uppföljning av intern kontroll och regelefterlevnad, inklusive policy för inköp, samt visselblåsarfunktion. Regionledningskontoret kommer se över återrapporteringen som görs i samband med Region Stockholms legala rapportering.

Styrdokument

I samband med uppföljning och revidering av styrdokument bedömer revisionen att regionstyrelsen, så långt som möjligt, behöver säkerställa att det är tydligt vad som förväntas av enskild nämnd och bolag, till exempel om lokala styrdokument behöver antas. Detta gäller särskilt för de nämnder och bolag som köper förvaltningsstöd.

Regionledningskontorets kommentar:

Regionledningskontoret avser att ta fram förslag för att tydliggöra ansvaret för att fastställa styrande dokument för nämnder och bolag som köper förvaltningsstöd. I denna process kommer det att undersökas hur ansvaret för styrande dokument kan regleras i avtal eller överenskommelser mellan köpare och säljare av förvaltningsstöd. Regionrevisorernas åsikter kommer att beaktas i detta arbete.

Regionrevisorernas rekommendationer

Regionrevisorerna har i årsrapporten 2022 lämnat fyra nya rekommendationer till regionstyrelsen.

Regionrevisorerna rekommenderar:

- Regionstyrelsen bör säkerställa att indikatorer och målvärden som kopplar till den regionala utvecklingen i budgeten utgår från vad Region Stockholm ska uppnå för aktuellt budget/planår.

Regionledningskontorets kommentar:

I budget 2023 har regionfullmäktige beslutat att regionstyrelsen uppdras att ta fram ett förslag till ny målstruktur. Inom ramen för uppdraget är det prioriterat att antalet mål och indikatorer minskas i syfte att tydliggöra regionfullmäktiges viktigaste prioriteringar och stärka målstyrningen. Det pågår ett arbete med att utveckla Region Stockholms målstyrning, vilket inkluderar indikatorerna. Regionledningskontoret har beaktat rekommendationen om indikatorer och målvärden kopplat till den regionala utvecklingen i förslaget till ny målstruktur. Ett förslag till ny målstruktur har tagits fram och ligger till underlag för beslut i samband med budget 2024. Regionstyrelsen beslutar om mål och indikatorer i samband med budget i november.

Regionrevisorerna rekommenderar:

- Regionstyrelsen bör i samarbete med hälso- och sjukvårdsnämnden tydliggöra beslutsmandaten för beslutsfattarna i de regionala krisstaberna. Detta gäller särskilt beslutsmandat i förhållande till övriga nämnder och bolag.
- Regionstyrelsen bör, i enlighet med utpekat ansvar i krisberedskapsplanen, säkerställa en övergripande planering för övning kopplat till krisberedskap.
- Regionstyrelsen bör, i enlighet med utpekat ansvar i krisberedskapsplanen, följa upp att övriga nämnder och styrelser utför de specifika uppdrag som har specificerats i planen.

Regionledningskontorets kommentar:

Arbetet är påbörjat och återspeglas i den senaste krisberedskapsplanen och katastrofmedicinska planen. Ett kontinuerligt arbete sker i samband med budgetprocess och beslut om reglementen, ägardirektiv samt uppdatering av styrdokument rörande krisberedskap och civilt försvar. Då en robust försörjning är en viktig del av krisberedskapen, kommer rapportering av regionstyrelsens uppdrag bidra till att tydliggöra beslutsmandaten. Uppdraget återrapporteras i delårsrapporten 2023.

Under 2023 fastställs en flerårig övningsplan inom arbetet med civilt försvar. Regiongemensamma övningar för krisberedskap under 2023 koordineras med Region Stockholms deltagande i övningar inom totalförsvaret. Detta sker på både regional och nationell nivå tillsammans med externa aktörer.

Uppföljningen av krisberedskap är nära kopplat till uppföljningen av civilt försvar, vilket sker genom styrgruppen för civilt försvar, och sker därmed koordinerat. Uppföljning av krisberedskapsplanens specifika uppdrag sker också i den ordinarie uppföljningen av nämnder och bolag kopplat till mål och budget samt arbetet utgående från risk- och sårbarhetsanalysen. En del av uppföljningen följer också av återrapportering av riktade statsbidrag inom krisberedskap.

Antal rekommendationer som åtgärdats enligt regionledningskontoret

Rapport (ursprung)	Återstående rekommendationer enligt regionrevisorerna	Åtgärdat enligt regionledningskontoret
Projektrapporter, del- och årsrapporter	45	24 (53 %)
Årsrapport 2022	4	0 (0 %)
Totalt	49	24 (49 %)

I Regionrevisorernas årsrapport för 2022 finns det totalt 49 rekommendationer, varav fyra är nya. Enligt bedömningen från Regionledningskontoret har 24 av de 49 rekommendationerna, vilket motsvarar 49 procent, redan åtgärdats. När det gäller de återstående 25 rekommendationerna pågår arbetet med att hantera dem utifrån regionstyrelsens ställningstagande.

Ekonomiska konsekvenser

Arbetet med att genomföra aktiviteterna i enlighet med regionrevisorernas rekommendationer hanteras inom regionstyrelsens uppdrag.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Katarina Holmgren
Ekonomidirektör

Beslutsunderlag

1. Regionrevisorernas årsrapport 2022 för regionstyrelsen

Beslutsexpediering

1. Regionrevisorerna

Godkänd av Emma Lennartsson, 2023-06-12

Bilaga

Genomslag av granskningar av miljöprogrammet 2017–2021

Innehållsförteckning

1.	Rapporteringsform.....	3
2.	Revisionens miljögranskningar 2017-2021 - text till delrapport för regionstyrelsen 2023	3
3.	Utförlig beskrivning av granskningens iakttagelser	4
3.1	Inledning	4
3.2	Alla mål granskades under programperioden.....	5
3.3	Merparten av rekommendationerna har åtgärdats.....	7
3.4	Miljöprogrammet jämfört med nya hållbarhetspolicyn och -strategin.....	11
3.5	Kvarstående utmaningar i det nuvarande miljöarbetet.....	12

1. Rapporteringsform

I denna bilaga har en sammanställning och analys gjorts av revisionens tidigare granskningar av miljöprogrammet 2017–2021. Syftet har varit att analysera om revisionens granskningar och rekommendationer fått genomslag i verksamheten. Sammanställningen riktar sig framför allt till regionstyrelsen som under miljöprogrammets gång ansvarat för styrningen.

Denna bilaga skickas från revisionskontoret till ledningen för hållbarhetsavdelningen inom regionledningskontoret för att ge en mer detaljerad information av iakttagelserna.

2. Revisionens miljögranskningar 2017-2021 - Sammanfattning

Region Stockholm har sedan 1980-talet arbetat med miljöfrågor och fullmäktige har under åren antagit sju miljöprogram och sedan 2022 ett hållbarhetsprogram. Regionrevisorerna har sedan dess utfört ett antal granskningar varje år kopplade till områdena och målen i de olika programmen. Revisionen har sammanställt och analyserat de granskningar som genomförts under perioden för miljöprogrammet 2017-2021.

Genomgången visar att revisionen i huvudsak har granskat alla områden i miljöprogrammet 2017-2021. Revisionens rekommendationer har i mångt och mycket handlat om behov av att tydliggöra ansvar och roller, styrning och uppföljning. Flest rekommendationer har lämnats till regionstyrelsen, där de bland annat handlat om behovet av nya styrdokument, att stärka målstyrningsarbetet och att förbättra miljöredovisningen/-uppföljningen. Merparten har åtgärdats.

Respektive nämnd/styrelse har i stor utsträckning beaktat revisionens rekommendationer. Bland de rekommendationer som inte har åtgärdats handlar merparten om klimatanpassning där finansieringen inte ryms inom respektive verksamhets budget och där prioritering behöver göras i samarbete mellan flera verksamheter. Utifrån vad verksamheternas uppger bedömer revisionen att arbetet i stort pågår.

Region Stockholm har sedan år 2022 övergått från ett miljöprogram till ett bredare styrdokument om hållbarhet. Det finns flera nya aspekter inom den nya hållbarhetspolicyn och -strategin som tar ett holistiskt grepp om alla aspekter inom hållbarhet (dvs. miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet). Styrdokumentet innehåller inte mål i enlighet med principerna om regionens styrdokument. Mål sätts i stället i fullmäktiges budget och följs upp i ordinarie struktur.

Målen för miljöarbetet har under programperioden förändrats både i omfattning och delvis mellan områden i de olika miljöprogrammen, varför en

jämförelse inte helt lätt låter sig göras. Olikheter till trots kan ändå hållbarhetsprogrammet ses som en vidareutveckling av miljöprogrammet, integrerat med det nya hållbarhetsperspektivet. Fullmäktiges mål har skärpts undan för undan och miljöarbete har kontinuerligt flyttat fram positionerna. Det finns dock utmaningar kvar. Till exempel kan rådande ekonomiska utmaningar påverka fortsatta ambitioner inom hållbarhetsområdet. Det finns också områden där Regionen inte har rådighet, och därför är svårare att påverka, som exempelvis konsumtionsbaserad påverkan.

Genom de rekommendationer som åtgärdats bedömer revisionen att granskningarna bidragit till transparens i styrning och mer systematik i exempelvis uppföljningar. Det är inte lika tydligt att granskningarna har påverkat de nya styrdokumenterna som har inriktningar och innehåll som är helt nya.

3. Utförlig beskrivning av granskningens iakttagelser

3.1 Inledning

Regionrevisorerna har sedan miljömål och -program antagits inom Region Stockholm ett antal granskningar varje år kopplade till delmålen i de miljöpolitiska programmen. Några av Regionens egna iakttagelser från MU 2016 var att tydliga riktlinjer, mätmetoder och kontinuerlig uppföljning var viktiga för motiverande miljöarbete.

Region Stockholms miljöprogram som tog vid 2017–2021 (MP 2017-2021)¹ syftade till att minska verksamhetens negativa miljöpåverkan och omfattade alla regionens förvaltningar och bolag. De 15 miljömålen följdes upp med totalt tjugofyra indikatorer fördelade på fem olika områden:

- Plan för hållbar upphandling
- Klimatåtagande
- Miljömål för hälso- och sjukvården
- Miljömål för kollektivtrafiken och övriga transporter
- Miljömål för landstingets fastigheter och anläggningar

Slutredovisningen² visade att fem mål uppfyllts helt, sex mål uppfyllts till stor del, två mål hade delvis uppfyllts och två mål hade inte uppfyllts. Det övergripande målet om en plan för hållbar upphandling uppfylldes till stor del. Slutredovisningen pekade bland annat på att miljöarbetet i verksamheter och bolag hade blivit mer systematiskt.

¹ LS 1010-0851

² LS 2015-0092

Miljöprogrammet har fr.o.m. 2022 ersatts av en hållbarhetspolicy och -strategi³ med tillhörande riktlinjer⁴.

För att få underlag till kommande granskningar har revisionen gått igenom och analyserat om revisionens tidigare granskningar och rekommendationer fått genomslag i verksamheten. Årligen genomförs därför en riskanalys för att värdera och bedöma vilken granskning som ska genomföras med utgångspunkt i de miljömål som fullmäktige har slagit fast.

Regionrevisorerna har följt upp de granskningar som utförts för att dels bedöma om granskningar med vidhörande rekommendationer har bidragit till miljöarbetet, dels för att följa upp kvarvarande rekommendationer.

Granskningen har genomförts främst genom dokumentstudier. Intervjuer har inte genomförts då flera av tjänstepersonerna inom hållbarhetsavdelningen är nyrekryterade chefer och medarbetare.

Arbetet har genomförts av Annelie Helmersdotter Eriksson (projektledare) och Rustam Kadir, båda vid revisionskontoret.

3.2 Alla mål granskades under programperioden

Revisionens uppföljning visar att samtliga miljöområden med tillhörande 15 miljömål har granskats inom ramen för programperioden 2017-2021. Vissa mål har dessutom granskats vid flera tillfällen. Detta gäller framför allt miljömålen för hälso- och sjukvården, som revisionen granskat vid två separata tillfällen. Likaså har revisionen granskat miljömålen för kollektivtrafiken och övriga transporter vid flera tillfällen.

Under programperioden 2017-2021 har revisionen genomfört totalt 11 granskningar på miljöområdet, varav nio specifika miljögranskningar och två uppföljningar av tidigare lämnade rekommendationer (omkring sex rekommendationer). I samtliga granskningar har miljöperspektivet belysts på olika sätt, där majoriteten har haft tydlig koppling till specifika miljömål (se tabell 1). Revisionen har dessutom genomfört två granskningar som haft en mer allmän inriktning på övergripande nivå. I dessa har revisionen bland annat undersökt förutsättningar för regionstyrelsens uppföljning av miljöprogrammet⁵, och genomfört en bestyrkandegranskning av miljöredovisningen 2016⁶. Vidare har revisionen utfört fyra granskningar som utgått från flera av miljömålen. Till exempel har granskningen i hållbart

³ RS 2019-0857 och RS 2020-0779

⁴ RS 2021-0714

⁵ RK 2017-0029, årsrapport.

⁶ RK 2017 - 0029, delårsrapport

byggande⁷ täckt tre miljömål, medan granskningen av en klimatneutral region 2045⁸ täckt minst fem.

Tabell 1: Sammanfattning av revisionens samtliga granskningar

Titel	Mål	Rapportering	Nämnd/styrelse
Förutsättningar för att rapportera följsamhet till miljöprogrammet	Övergripande	Fördjupad granskning, avrapporterades i årsrapport 2017 för landstinget.	Regionstyrelsen
Bestyrkandegranskning av landstingets miljöredovisning 2016	Övergripande	Fördjupad granskning, avrapporterades i årsrapport 2017.	Regionstyrelsen
Energieffektivisering (uppföljning av rekommendation 507 och 508 inom Locum)	Mål 12	Rekommendationsuppföljning avrapporterades i årsrapport 2017.	Locum
Landstingets energieffektiviseringsarbete	Mål 9 och 12	Rekommendationsuppföljning avrapporterades i årsrapport 2018.	Regionstyrelsen, trafiknämnden
Hållbara patientmåltider	Mål 6	Avrapportering i delrapport 2018.	Stockholms läns Sjukvårdsområde
Hållbart byggande	Mål 13, 14, och 15	Projektrapport 7/2019	Regionstyrelsen, trafiknämnden, fastighets- och service-nämnden, Locum
Textilhantering	Mål 5	PM och avrapportering i årsrapport 2019	Danderyds sjukhus AB, Södersjukhuset AB och SLSO
HSN Måluppfyllelse av miljömål	Mål 3, 4, 5 och 6	PM och avrapportering i delrapport 2019	Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hållbar läkemedelskedja	Mål 3	PM och avrapportering i årsrapport 2020	Regionstyrelsen, Hälso- och sjukvårdsnämnden, Stockholms läns

⁷ Regionrevisorerna projektrapport 7/2019, Hållbart byggande

⁸ Regionrevisorerna projektrapport 4/2022, Klimatneutral region 2045

			Sjukvårdsområde, fastighets- och sjukvårdsnämnden och vårdens kunskapsstyrningsnämnd
Klimatanpassning av Region Stockholms fastigheter och anläggningar	Mål 2	Projektrapport 2/2021	Regionstyrelsen, trafiknämnden, fastighets- och service-nämnden och Locum.
Klimatneutral region 2045	Mål 1, 4, 7, 8 och 9	Projektrapport 4/2022	Tillväxt- och regionplanenämnden, klimat- och hållbarhetsnämnden

3.3 Merparten av rekommendationerna har åtgärdats

Under programperioden har revisionen inom ramen för de nio specifika miljögranskningarna, som angetts ovan, lämnat totalt 26 rekommendationer. Revisionen har dessutom följt upp åtta rekommendationer från tidigare programperiod. Rekommendationerna kan på övergripande nivå delas in i följande tre områden:

- Roll och ansvarsfördelning
- Styrning, planering och uppföljning.
- Politisk/formell process

Flest rekommendationer, totalt 19, har lämnats inom området styrning och uppföljning. På övergripande nivå har rekommendationerna bland annat handlat om allt från att verksamheterna behövt ta fram nya styrdokument, stärka målstyrningsarbetet till att förbättra sin miljöredovisning/uppföljning.

Totalt tre rekommendationer har haft koppling till området roll- och ansvarsfördelning. I ett fall har revisionen rekommenderat regionstyrelsen att i reglemente för styrelser och nämnder föreslå fullmäktige en tydligare ansvarsfördelning mellan regionstyrelsen och klimat- och hållbarhetsnämnden för vilken nämnd som ska leda, stödja och samordna klimatanpassningsarbetet i syfte att stärka styrning och uppföljning. Detta är ett exempel på en rekommendation som både täckt området styrning och uppföljning, samt roll- och ansvarsfördelning.

En överblick av rekommendationerna har under programperioden lämnats till regionstyrelsen, som beräknas ha fått omkring nio rekommendationer. Likaså har revisionen lämnat sammanlagt åtta rekommendationer till hälso- och sjukvårdsverksamheterna⁹; fyra rekommendationer till trafikorganisationen, två rekommendationer till fastighetsverksamheten.

I tabellen nedan visas de granskningar som genomförts, antal rekommendationer som granskningarna har resulterat i och/eller hanterat, samt vad granskningarna har visat och bidragit till.

Tabell 2: Granskningar och antal vidhörande rekommendationer

<i>Granskningens titel</i>	Antal rekommendationer	Bidragit till
<i>Förutsättningar för att rapportera följsamhet till miljöprogrammet</i>	3	<ul style="list-style-type: none"> • Tydlighet och kravställning i avtal, miljöområdet. • Tydligare ansvarsfördelning inom regionen gällande rapporteringen av miljödata.
<i>Energieffektivisering (uppföljning av rekommendation 507 och 508 inom Locum)</i>	(2)*	<ul style="list-style-type: none"> • Stärkt systematik i energieffektiviseringsfrågor.
<i>Landstingets energieffektiviseringsarbete</i>	(2)*	<ul style="list-style-type: none"> • Stärkt styrning och utveckling av energieffektiviseringsarbetet i regionen. • Stärkt miljöstyrning när det gäller mål, uppföljning och redovisning avseende energieffektivisering.
<i>Hållbara patientmåltider</i>	1	<ul style="list-style-type: none"> • Stärkt styrning och uppföljning av hållbara patientmåltider.
<i>Hållbart byggande</i>	5	<ul style="list-style-type: none"> • Stärkt styrning och uppföljning av miljöprogrammets mål. • Tydlighet i avtal och kravställning mellan såväl aktörer inom regionen som med externa.

⁹ SLSO, HSN, DSAB och SÖS

<i>Textilhantering</i>	4	<ul style="list-style-type: none"> Stärkt styrning genom bland annat införandet av rutiner vad gäller klädregler.
<i>HSN Måluppfyllelse av miljömål</i>	1	<ul style="list-style-type: none"> Stärkt uppföljningsprocess genom att integrera miljö tydligare i processen, integrerad miljöuppföljning i avtalshandboken och dokumentation av vårdgivarnas inrapporterade miljödata.
<i>Hållbar läkemedelskedja</i>	1	<ul style="list-style-type: none"> Stärkt styrning i arbetet genom bland annat utbildningsinsatser
<i>Klimatanpassning av Region Stockholms fastigheter och anläggningar</i>	10	<ul style="list-style-type: none"> Stärkt styrning och kontroll av klimatanpassningsarbetet Tydligare roll och ansvarsfördelning
<i>Klimatneutral region 2045</i>	Inga rekommendationer	-
Totalt	26	

* Rekommendationerna uppkom innan MP 2017-2021 beslutades och följdes endast upp under perioden.

Av de totalt 26 rekommendationerna var per juni 2023, nio inte helt åtgärdade. Två av rekommendationerna bedömer revisionen inte längre som relevanta, med anledning av att miljöprogrammet upphört. Rekommendationerna utgår därmed. En rekommendation har flyttats från klimat- och regionutvecklingsnämnden, i och med att nämnden upphört, till regionstyrelsen och därmed också reviderats något. Vidare har en rekommendation omformulerats på grund av att miljöprogrammet avslutats, och bedöms idag vara delvis åtgärdad. Det finns sammanfattningsvis fem utestående rekommendationer, som rör alla de tre ovan områdena; roll och ansvarsfördelning, formell process samt styrning

Tre av de kvarstående fem rekommendationerna kommer ursprungligen från en och samma projektrapport. I rapporten lämnade revisionen totalt tio rekommendationer, varav sju hittills har åtgärdats. För de tre återstående rekommendationerna riktades två till regionstyrelsen och en till trafiknämnden. Revisionens uppföljning visar att det pågår olika insatser för att hantera rekommendationerna. Regionledningskontoret uppger dessutom att de beräknar kunna omhänderta rekommendationerna redan under 2023. Detta gäller däremot inte trafikförvaltningen som endast beskriver

orsaken till att rekommendationen ännu inte hanterats. Revisionen ser dock att det finns en vilja från trafikförvaltningens sida att åtgärda rekommendationen i närtid.

Revisionen har för en av de fem återstående rekommendationerna bedömt denna som delvis åtgärdad. I samband med revisionens tidigare uppföljning av rekommendationen under 2022 konstaterades att olika insatser hade vidtagits för att åtgärda rekommendationen, men inte visat sig vara tillräckliga. Verksamhetens kommentarer tyder dock på att det finns en vilja, och ett arbete som syftar till att åtgärda rekommendationen framöver.

Den femte och sista rekommendationen¹⁰ kommer ursprungligen från revisionskontorets årsrapport 2020 för hälso- och sjukvårdsnämnden. Det är den äldsta av de fem återstående rekommendationerna, som per juni 2023, uppges endast vara delvis åtgärdad. Revisionens nuvarande uppföljning, med utgångspunkt i verksamhetens kommentar i Stödet, visar att rekommendationen inte aktuell då miljöprogrammet avvecklats. Revisionen har dock, i uppföljning under 2022, hänvisat till ett annat styrdokument som berör mål för läkemedels miljöpåverkan. Rekommendationen kommer under hösten 2023 att tas bort då målet inte längre är aktuellt, men frågan bedöms som fortsatt betydelsefull varför revisionen fortsätter att följa läkemedels miljöpåverkan.

Tabell 3: Sammanställning över ännu ej åtgärdade rekommendationer

Ännu ej åtgärdade rekommendationer		Från år	Status enligt revisionskontoret
Regionstyrelsen	Regionstyrelsen bör bereda för beslut i fullmäktige vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa ett regionövergripande klimatanpassningsarbete och att regionens samhällsviktiga verksamheter kan motstå och hantera framtida klimatförändringar	2021	
Regionstyrelsen	Regionstyrelsen bör, tillsammans med trafiknämnden, fastighets- och servicenämnden och Locum AB, tydliggöra vilka prioriterade insatser som behöver genomföras för att säkerställa att regionens samhällsviktiga verksamheter kan	2021	

¹⁰ Rekommendation nr 57482, Regionrevisorerna, Årsrapport hälso- och sjukvårdsnämnden 2020

	motstå och hantera framtida klimatförändringar.		
Trafiknämnden	Trafiknämnden bör besluta om klimat-, risk- och sårbarhetsanalysen i enlighet med fullmäktiges budget	2021	
Trafikförvaltningen	Trafikförvaltningens ledning bör stärka styrningen av, och systematiken i, arbetet med att öka materialåtervinning och förebygga avfall vid investeringsprojekt	2019	
Hälso- och sjukvårdsnämnden	Hälso- och sjukvårdsnämnden bör synliggöra inte bara sjukhusens utan även andra vårdgivares arbete med miljöbelastande läkemedel	2020	Tas bort

3.4 Miljöprogrammet jämfört med nya hållbarhetspolicyn och -strategin

Miljöprogram 2017- 2021 var uppbyggt utifrån de tre verksamhetsområdena med störst miljöpåverkan: Miljömål för hälso- och sjukvården, Miljömål för kollektivtrafiken och övriga transporter samt Miljömål för fastigheter och anläggningar. Dessutom fanns två mål som gick på tvärs genom övriga mål: Plan för hållbar upphandling samt Klimatåtagande. Vissa mål skulle även omfatta verksamheter i privat regi där det var relevant¹¹. MP 2017-2021 angav också hur organisation och styrning skulle utformas för att möjliggöra att målen i programmen uppfylldes.

Miljöprogrammet 2017-2021 har som ovan nämnts ersatts av en hållbarhetspolicy och -strategi. Hållbarhetsstrategin gäller mellan 2022-2027 och fullmäktige har även beslutat om en tillhörande riktlinje för att beskriva vad nämnder och bolag ska beakta i planering och genomförande av verksamheten. Revisionens uppföljning visar att det finns likheter mellan miljöprogrammet och hållbarhetspolicy och -strategi. Fullmäktige uttryckte i budget 2019¹² bland annat att miljöprogrammet skulle inarbetas i de nya styrdokumentet. Därför går det att betrakta, enligt revisionens synsätt, hållbarhetsprogrammet som en vidareutveckling av miljöprogrammet, som i sin tur integrerats med det nya hållbarhetsperspektivet.

I hållbarhetspolicyn fastslås att hållbarhet ska genomsyra allt arbete i Region Stockholm och dokumentet anger styrande principer och viljeriktning för hållbarhetsarbetet. Principerna är utformade utifrån ett helhetsperspektiv där social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet integreras med varandra. Nytt är också att konsumtionsperspektivet finns med och

¹¹ Enligt tillämpningsanvisningarna till miljöprogram 2017 – 2021

¹² ¹² LS 2017-1455

cirkularitet¹³. Hållbarhetsstrategin har strategiska huvudområden som understryker var fokus i hållbarhetsarbetet är: bidra till att utveckla hållbara städer, landsbygds- och skärgårdsområden, främja en hållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster, samt att vara en organisation att lita på vilket inkluderar att nämnder och bolag ska bidra till en hållbar utveckling genom att ha ett hållbarhetsperspektiv i all verksamhet. De tre huvudområdena i strategin har 13 prioriteringar med tillhörande fokusområden för åren 2022-2027, områden där Region Stockholm antas ha stor möjlighet att bidra. Inga mål finns i dessa styrdokument, i enlighet med Region Stockholms styrmodell Integrerad ledning och styrning (ILS). Mål ska anges i fullmäktiges budget och följas upp i nämnders och bolags ordinarie uppföljningsstruktur.

I budget 2023¹⁴ finns en stor mängd mål som direkt kopplar till miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Somliga mäts på koncernnivå, andra direkt på nämnd-/bolagsnivå. Revisionen har tidigare pekat på risken att budgetdokumentet är ettårigt till skillnad från andra styrdokument och att det därmed finns risk att de långsiktiga målen tappas bort.¹⁵

3.5 Kvarstående utmaningar i det nuvarande miljöarbetet

Mot bakgrund av både MU 2016 och MP 2017 finns mer arbete att utföra från olika verksamheter inom områden som:

- Klimatpåverkan
- Klimatanpassning
- Patientmåltider
- Miljöpåverkan från kemikalier och läkemedel
- Energianvändning

Målen har förändrats både i omfattning och inriktning mellan Regionens olika miljöprogram varför en jämförelse inte helt lätt låter sig göras. Hållbarhetsstrategin innehåller inte mål utan kommer att mätas i ordinarie budgetuppföljning som under 2023 kommer att göras om. Det pågår f.n. ett arbete med såväl antal som mål- och indikatorformuleringar inför budget 2024.

Hur uppföljning och mätning ska ske framgent är i skrivande stund inte helt klart. Hållbarhet är dock fortfarande ett område revisionen bevakar och följer. Revisionen har nyligen, som nämnts ovan, granskat

¹³ Ett system som är värdebevarande med förlängd livslängd och bevarande av produkter och materials värde. Det innebär ett skifte till förnybara råvaror, utfasning av giftiga ämnen och syftar till att eliminera avfall. För att nå cirkularitet behöver system och affärsmodeller omarbetas.

¹⁴ RS 2022-0123

¹⁵ Exempelvis Projektrapport 7/2019

klimatarbetet och klimatanpassning¹⁶. Under revisionsår 2023-2024 planeras för granskning av bl.a. patientmåltider och energieffektivisering.

¹⁶ Projektrapport 2/2021 och Projektrapport 4/2022